

Berenschot

Cameraregistratie op ambulances

Tussenevaluatie van de pilot

Peter van Zanten

André Oostdijk

Bart de Vries

Femmy Jonker

Michiel Hes

Philippe Sprenger

Rachel Beerepoot

Judith van Krieken

Mathijs van de Waardt

18 november 2009

Cameraregistratie op ambulances

Tussenevaluatie van de pilot

Inhoud	Pagina
1. Inleiding	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 Achtergrond van het onderzoek	4
1.3 Opzet van de tussenevaluatie	5
1.4 Leeswijzer	6
2. Bruikbaarheid camerabeelden	8
2.1 Inleiding	8
2.2 Incidentsimulatie	8
2.3 Opsporingssimulatie	10
2.4 Simulatie van het juridisch proces	13
3. Protocollen en werkafspraken tussen ketenpartners	22
3.1 Pilotprotocol	22
3.2 Regionale protocollen	22
3.3 Bekendheid protocol bij werknemers van ambulancediensten	29
3.4 Werkafspraken ketenpartners	29
3.5 Conclusies	30
4. Veiligheidsbeleving	31
4.1 Beoordeling van camera's	34
4.2 Voorwaarden gebruik camera's	35
4.3 Kans op agressie tijdens het werk	36
4.4 Invloed van camera's op veiligheidsbeleving	37
4.5 Andere factoren	38
4.6 Conclusies	39

5. Financiële consequenties	40
5.1 Inventarisatie	40
5.2 Scenario's	42
5.3 Kosten	42
5.4 Conclusies	44
6. Samenvatting en conclusies	46
6.1 Bruikbaarheid beelden bij opsporing en vervolging	46
6.2 Protocollen en werkafspraken	48
6.3 Veiligheidsbeleving	51
6.4 Financiële consequenties	51

Bijlagen:

- 1 Camerabeelden incidentsimulatie**
- 2 Verslag opsporingssimulatie**
- 3 Verslag vervolgingssimulatie**
- 4 Landelijk juridisch protocol**
- 5 Onderzoeksresultaten enquête veiligheidsbeleving**

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Naar aanleiding van enkele incidenten waarbij ambulancepersoneel geconfronteerd werd met agressie, heeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in oktober 2008 het initiatief genomen voor een pilot 'cameraregistratie op ambulances' en deze gefinancierd. Het doel van de pilot is om te onderzoeken of camerabeelden een bijdrage kunnen leveren aan de opsporing, vervolging en veroordeling (bewijsvoering) van verdachten van agressie en geweld jegens ambulancepersoneel en –materieel. Daarnaast wordt in de pilot de vraag beantwoord of de aanwezigheid van camera's het veiligheidsgevoel van ambulancemedewerkers vergroot. Dit rapport is een tussenevaluatie van deze pilot.

1.2 Achtergrond van het onderzoek

Met de pilot wordt beoogd de pakkans van verdachten door middel van camerabeelden te vergroten. Om daderherkenning mogelijk te maken, dient de kwaliteit van de gebruikte camerasystemen hoog te zijn. In twee regio's zijn in december 2008 een pré-pilot enkele ambulances uitgerust met camera's om de kwaliteit van de beelden te testen. Deze kwaliteit bleek onvoldoende. Daarom is vervolgens een traject gestart waarin verschillende leveranciers van camera's op vrijwillige basis zijn uitgenodigd om een camera-systeem te ontwikkelen dat daderherkenning mogelijk maakt. Beelden van verschillende typen camera's zijn geanonimiseerd voorgelegd aan enkele experts van politie en het openbaar ministerie. Op basis van de beoordelingen zijn de technische vereisten waaraan camerasystemen in deze pilot moeten voldoen vastgesteld.

Tijdens de pilot zijn enkele ambulances in vier deelnemende regio's uitgerust met camera's. Deze camerasystemen zijn door de regio's aangeschaft (gesubsidieerd door het ministerie van BZK) en voldoen aan de technische vereisten die in het eerdere traject zijn vastgesteld.

De vier regio's die geparticipeerd hebben in de pilot zijn:

- Amsterdam Amstelland
VZA: Verenigd Ziekenvervoer Amsterdam
- Drenthe
UMCG: Universitair Medisch Centrum Groningen Ambulancezorg¹

¹ UMCG Ambulancezorg heeft als verzorgingsgebied de regio Drenthe, een deel van de provincie Friesland en de Waddeneilanden Vlieland, Terschelling en Schiermonnikoog.

- Haaglanden
GGD Ambulancezorg Den Haag
- Rotterdam-Rijnmond
AZRR: AmbulanceZorg Rotterdam-Rijnmond

Binnen elke deelnemende regio zijn de volgende ketenpartners vertegenwoordigd: gemeente, politie, Openbaar Ministerie (OM) en regionale ambulancediensten. Daarnaast zijn AmbulanceZorg Nederland (AZN), voorziening tot samenwerking Politie Nederland (vts PN), het Parket-Generaal en de ministeries VWS, Justitie en BZK betrokken bij de pilot.

1.3 Opzet van de tussenevaluatie

Om de effecten van de pilot snel inzichtelijk te kunnen maken, startte het ministerie van BZK tegelijk met de pilot een tussenevaluatie. Het ministerie van BZK vroeg Berenschot om in de tussenevaluatie vier aspecten van de pilot te onderzoeken, waarbij de volgende vragen beantwoord moeten worden:

1. Zijn camerabeelden bruikbaar in de procesgang van aangifte tot veroordeling?
2. Zijn er goede werkafspraken gemaakt tussen ketenpartners?
3. Wat is de invloed van plaatsing van camera's op ambulances op de veiligheidsbeleving van ambulancepersoneel?
4. Wat zijn de financiële consequenties bij een eventuele landelijke uitrol?

Om deze vier vragen te beantwoorden, zijn vier deelonderzoeken uitgevoerd. De aanpak wordt hieronder per deelonderzoek beschreven.

Opsporing en vervolging

Omdat bij aanvang van de pilot duidelijk werd dat binnen de looptijd hiervan de opsporing en de procesgang van een eventueel incident niet zouden kunnen worden afgerond, is direct begonnen met de voorbereiding van een drietal simulaties. Er is gekozen om een simulatie van het incident uit te voeren en vervolgens ook de opsporing en het proces te simuleren, om zo de hoofdvraag van de pilot ("kunnen camerabeelden een bijdrage leveren aan de opsporing, vervolging en veroordeling van daders van agressie en geweld jegens ambulancepersoneel en –materieel?") te kunnen beantwoorden.

Tijdens de incidentsimulatie, die op 17 augustus bij UMCG Ambulancezorg plaatsvond, zijn twee incidentscenario's onder drie verschillende omstandigheden gesimuleerd. In de scenario's zijn factoren als afstand en het aantal personen meegenomen. Elk van beide scenario's is in een dag-, schemer- en nachtsituatie gefilmd.

De beelden (die bestaan uit enkele 'stills' per seconde) zijn gebruikt voor de opsporingssimulatie op 3 september. De simulatie heeft plaatsgevonden door middel van een *brown paper-sessie*: het proces van opsporing is in samenwerking met inspecteurs van politie uit twee regio's stap voor stap ontleed, waarbij bij elke stap is stilgestaan bij mogelijkheden en problemen die de camerabeelden voor dat onderdeel opleveren.

Ten slotte zijn de beelden en de uitkomsten van de opsporingssimulatie op 18 september voorgelegd aan een Officier van Justitie, een advocaat en een rechter tijdens de vervolgingssimulatie.

Effectiviteit van de protocollen en werkafspraken

Om de effectiviteit van de gemaakte protocollen en werkafspraken te beoordelen, is een inventarisatie gemaakt van de beschikbare protocollen en werkafspraken bij het ministerie van BZK, de ambulancediensten en de regiokorpsen. Deze zijn geanalyseerd en met elkaar vergeleken. Het was niet mogelijk om de protocollen en werkafspraken aan de praktijk te toetsen, omdat gedurende de looptijd van dit onderzoek geen incident heeft plaatsgevonden met een ambulance waarop camera's zijn geïnstalleerd.

Met betrekking tot de kennis van de ambulancemedewerkers is gebruik gemaakt van de digitale vragenlijst die, in het kader van het onderzoek naar de veiligheidsbeleving, naar de medewerkers van de betrokken ambulancediensten is gestuurd.

Onderzoek veiligheidsbeleving

Er is een vragenlijst opgesteld waarin vragen over de beleving van cameraregistratie op ambulances zijn opgenomen. In het belevingsonderzoek is een onderscheid gemaakt tussen de medewerkers die al op een ambulance met camera's hebben gereden, en zij die dat nog niet hebben (op basis van de eigen antwoorden). De respondenten waren werkzaam bij de ambulancediensten AZRR, GGD Ambulancezorg Den Haag, UMCG en VZA.

Kosten landelijke uitrol

Om de kosten van een eventuele landelijke uitrol te bepalen, zijn allereerst de materiële kosten en de personele kosten (bij de regio's) die gemoeid zijn met de installatie van camera's achterhaald. Op basis van de gemiddelde kosten en het totaal aantal ambulances in Nederland is een prognose gemaakt van de te verwachten totale kosten bij een landelijke invoer.

1.4 Leeswijzer

In de volgende hoofdstukken worden de uitkomsten van de vier deelonderzoeken beschreven. In hoofdstuk 2 worden de conclusies ten aanzien van de bruikbaarheid van camerabeelden beschreven.

Berenschot

In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de aanwezigheid en de effectiviteit van de protocollen en werkafspraken die de ketenpartners gemaakt hebben over het gebruik van camerabeelden. In hoofdstuk 4 worden de resultaten van het onderzoek naar de veiligheidsbeleving van ambulancepersoneel gepresenteerd. In hoofdstuk 5 worden de kosten van een eventuele landelijke uitrol weergegeven. Tenslotte wordt in hoofdstuk 6 het rapport samengevat en worden algemene conclusies uit deze tussenevaluatie getrokken.

2. Bruikbaarheid camerabeelden

2.1 Inleiding

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt als volgt: *“kunnen camerabeelden een bijdrage leveren aan de opsporing, vervolging en veroordeling van daders van agressie en geweld jegens ambulancepersoneel en –materieel?”* Om deze vraag te beantwoorden hebben drie simulaties plaatsgehad. Allereerst heeft een incidentsimulatie plaatsgevonden. Voor het oog van de camera zijn verschillende incidentscenario's gespeeld. Aan de hand van de beelden is vervolgens in een simulatie van het opsporingsproces onderzocht of de beelden een bijdrage kunnen leveren aan de opsporing van mogelijke verdachten. Tot slot is de bruikbaarheid van de camerabeelden voor de vervolging en veroordeling van verdachten beoordeeld in een simulatie van het juridische proces.

2.2 Incidentsimulatie

De simulatie van het incident dient als input voor de opsporingssimulatie en de simulatie van het proces. Het doel van de simulatie is daarom het zo realistisch mogelijk nabootsen van een aantal mogelijke incidenten. Geïnspireerd door recente incidenten zijn de volgende twee scenario's opgesteld:

- Scenario 1: twee groepen (één van twee en één van drie) jongens hebben ruzie en vechten met elkaar. Een slachtoffer van de vechtpartij ligt buiten bewustzijn op de grond. De ambulancebroeders begeven zich naar het slachtoffer, terwijl de jongens nog steeds agressief zijn en vechten. Terwijl de broeders het slachtoffer behandelen, blijven de twee groepen jongens vechten. Er ontstaat een hectische situatie waarin de ambulancebroeders gehinderd worden bij het helpen van het slachtoffer. Een van de broeders gaat uiteindelijk tussen de twee groepen staan om te proberen hen, in het belang van het slachtoffer, te kalmeren. Te midden van het tumult (bedreigingen over en weer met de nodige bijbehorende lichaamstaal, zoals zwaaiende armen e.d.) krijgt de broeder een klap/duw van één van de jongens uit de groep. Hierdoor komt hij pijnlijk ten val. Alleen de ambulancebroeder die de klap/duw krijgt, ziet welk individu uit de groep hem een klap/duw heeft gegeven. De andere ambulancebroeder heeft het voorval niet gezien, omdat hij met het slachtoffer bezig was. De vechtende jongens hebben vrijwel identieke kleding aan (spijkerbroek en een trui met capuchon). De afstand tussen de camera en het incident is 10 meter.
- Scenario 2: een slachtoffer ligt op de grond en één bekende van hem (vriend, partner, familielid) staat ernaast. Bij aankomst ontfermen ambulancebroeders zich over het slachtoffer. De bezorgde partner bemoeit zich met de behandeling van het slachtoffer. Dit slaat om in agressiviteit. De andere ambulancebroeder heeft het voorval niet gezien, omdat hij met het slachtoffer bezig was. De afstand tussen de camera en het incident is 20 meter.

Om de effecten van verschillende omstandigheden op de camerabeelden en daarmee de bruikbaarheid van de beelden in de opsporing en de vervolging te toetsen, is besloten om de volgende drie criteria te verwerken in de scenario's:

- **Afstand.** Omdat afstand een belangrijke rol speelt bij de herkenbaarheid van personen, is gekozen om scenario 1 op een afstand van 10 meter van de ambulance te laten plaatsvinden, dit is precies op de plaats waar de werklamp op de achterkant van de ambulance schijnt. Scenario 2 vindt plaats op een afstand van 20 meter van de ambulance. Deze afstand is gekozen omdat het immers niet uit te sluiten valt dat zich ook incidenten buiten het bereik van de lichtbron voordoen.
- **Tijdstip.** Beide scenario's zijn onder drie omstandigheden opgenomen: bij daglicht, in schemer en in het donker. Op deze manier kan getoetst worden of verschillen in lichtomstandigheden van invloed zijn op de mogelijkheden van het gebruik van camerabeelden bij de opsporing en vervolging.
- **Aantal personen.** In verband met de opsporing en vervolging is het van belang dat de agressie toegewezen kan worden aan één of meerdere personen ("toerekenbaarheid"): het moet duidelijk zijn wie wat gedaan heeft. Daarom is besloten dat in het eerste scenario meerdere personen agressief gedrag vertonen en er in het tweede scenario sprake is van één agressor.

Op 17 juli 2009 vond de incidentsimulatie plaats bij UMCG Ambulancezorg. Omdat de ambulance op het moment van de incidentsimulatie nog niet was uitgerust met een camera², is gewerkt met een constructie waarmee de camera op een plank is bevestigd. Deze plank is vervolgens in de ambulance bevestigd. De camera was verbonden met een computer waarop de beelden direct werden opgeslagen. De camera die gebruikt is tijdens de incidentsimulatie voldeed aan de vastgestelde technische vereisten voor camera's in deze pilot. Ook de wijze waarop de camera middels een plank in de ambulance is geïnstalleerd komt overeen met de proefopstelling. Echter, deze provisorische wijze van montage voldoet niet aan de installatie-eisen die in hetzelfde eerdere traject zijn vastgesteld voor permanente montage.

Enkele beelden van de incidentsimulatie zijn te vinden in bijlage 1.

² De aanbesteding van het nieuwe type camera's was op het moment van de incidentsimulatie nog niet afgerond.

2.3 Opsporingssimulatie

Op 3 september 2009 vond de simulatie van het opsporingsproces plaats. Inspecteurs van politie uit twee pilotregio's namen deel aan deze simulatie. De opsporingssimulatie had de vorm van een *Brown-paper sessie*. Een Brown-paper sessie maakt het mogelijk om complexe en tijdrovende processen, in dit geval de opsporing van verdachten van geweld jegens ambulancepersoneel, snel en effectief te doorlopen. In deze methodiek worden, samen met de betrokkenen, de belangrijkste stappen uit het opsporingsproces geïnventariseerd. Het gaat hier o.a. om de activiteiten van verschillende functionarissen, de hulpmiddelen die ter beschikking staan en de verwachte hindernissen.

Tijdens de opsporingssimulatie is het opsporingsproces uitgewerkt aan de hand van de twee scenario's. De belangrijkste vraag was, of de camerabeelden bruikbaar zijn voor de identificatie en opsporing van verdachten. Het opsporingsproces ziet er als volgt uit:

1. Er vindt een incident plaats;
2. Bij een aangifte wordt besloten om al dan niet te vervolgen;³
3. De Recherche kijkt of er beelden beschikbaar zijn en het OM beslist om deze beelden al dan niet te vorderen;
4. De Recherche bekijkt de beelden en beoordeelt of en zo ja, welke rol deze kunnen spelen in het opsporingsproces (identificatie, ondersteuning etc. of niet te gebruiken);
5. De verdachte wordt / de verdachten worden opgespoord en indien mogelijk opgepakt;
6. De beelden worden al dan niet toegevoegd aan het dossier.

2.3.1 Bevindingen en analyse van de opsporingssimulatie: scenario 1 (10 meter)

Bevindingen

De volgende bevindingen kwamen uit de opsporingssimulatie naar voren:

- Daglicht: Het is duidelijk te zien wie de klap uitdeelt. Deze persoon valt te onderscheiden van de andere personen. De verdachte kijkt niet in de camera.

³ In de praktijk geldt dat in de meeste gevallen besloten wordt om tot opsporing over te gaan als er een aangifte is gedaan. Het is uiteraard ook mogelijk dat het Openbaar Ministerie zelf beslist om in sommige gevallen tot opsporing over te gaan, ook als er geen aangifte is gedaan.

- Schemer: de beelden die in de schemer zijn opgenomen, zijn wazig. Het is niet goed te zien wie de klap uitdeelt.
- Donker: op de beelden die in het donker zijn opgenomen, zijn de personen niet goed zichtbaar.

Analyse

Het is duidelijk wie de verdachte is, maar de verdachte op de beelden bij daglicht, die helder en duidelijk zijn, kijkt niet in de camera, dit bemoeilijkt de identificatie en de opsporing. Als de verdachte in de camera had gekeken, dan waren de beelden bij daglicht van voldoende kwaliteit om de persoon te identificeren en op te sporen. Het feit dat de verdachte nu niet geïdentificeerd kan worden houdt geen verband met de kwaliteit van de camera, maar met het scenario. Het is echter wel realistisch aan te nemen dat een dergelijke situatie zich vaker zou kunnen voordoen. In dit geval zou het met behulp van beelden van andere camera's, zoals bewakingscamera's in openbare ruimte, mogelijk zijn om een gezicht in beeld te krijgen.

De beelden die in de schemer zijn opgenomen zijn wazig. Hierdoor is het moeilijk de personen van elkaar te onderscheiden en te bepalen wie de klap heeft uitgedeeld. Ook hier kan aanvullend bewijs, zoals een combinatie met andere camerabeelden, uitkomst bieden. Bij de beelden die in de schemer zijn opgenomen, kijkt één persoon in de camera. Deze persoon kan herkend worden. Echter, de persoon die in de camera kijkt is niet de verdachte. Als gevolg van het gekozen scenario kijkt de daadwerkelijke verdachte niet in de camera. Het is waarschijnlijk dat als de verdachte in de camera had gekeken, hij geïdentificeerd en opgespoord kan worden.⁴ De huidige beelden die bij schemerlicht zijn opgenomen, zijn niet voldoende zijn om de verdachte te identificeren en op te sporen. Dit is naar alle waarschijnlijkheid het gevolg van het gekozen scenario. Wel kunnen de beelden ter aanvulling (van bijvoorbeeld de getuigenverklaringen) gebruikt worden in de opsporing.

De beelden die in het donker zijn opgenomen, zijn van slechte kwaliteit. Ondanks dat de belichting goed is, zijn de personen vaag en daardoor moeilijk van elkaar te onderscheiden. Daardoor is het nauwelijks te bepalen wie de klap heeft uitgedeeld. Identificatie en opsporing zijn niet mogelijk aan de hand van deze beelden.

⁴ Dit is echter niet met zekerheid vast te stellen, omdat dit niet getoetst is tijdens de verschillende simulaties.

2.3.2 Bevindingen en analyse van de opsporingssimulatie: scenario 2 (20 meter)

Bevindingen

De volgende bevindingen kwamen uit de opsporingssimulatie naar voren:

- Daglicht: de beelden die bij daglicht zijn opgenomen zijn duidelijk. De afstand tussen de camera en het incident is groot.
- Schemer: op de beelden bij schemerlicht zijn de personen vaag zichtbaar.
- Donker: in het donker zijn de personen op beeld slechts schimmen.

Analyse

De beelden, die bij daglicht zijn opgenomen, zijn helder. Echter, de afstand maakt het moeilijk om de verdachte te identificeren. Bewerking van de beelden is hiervoor noodzakelijk – en mogelijk – om gebruikt te kunnen worden voor de opsporing.⁵ Op de beelden die tijdens de schemer zijn gemaakt, zijn de personen slechts vaag zichtbaar. In combinatie met de grote afstand tussen camera en incident, is herkenning van de verdachte niet mogelijk. Wel kunnen de beelden gebruikt worden om een verdachte te confronteren. De beelden die in het donker zijn opgenomen zijn niet bruikbaar voor de opsporing, omdat de personen slechts schimmen zijn.

Er bestaan verschillende meningen over een reële afstand tussen camera en incident. Tijdens de incidentsimulatie vertelden ambulancemedewerkers dat zoveel mogelijk geprobeerd wordt om een patiënt te behandelen in het werklicht van de ambulance. Dit werklicht schijnt op 10 meter achter de ambulance. Uit het onderzoek naar de veiligheidsbeleving van ambulancemedewerkers komt echter naar voren dat behandelingen en incidenten vaak plaatsvinden op een afstand van meer dan 10 meter van de ambulance.⁶

⁵ Normaal gesproken zou de recherche de camerabeelden kunnen bewerken, zoals inzoomen en 'oppoetsen'. Tijdens de opsporingssimulatie kon door technische beperkingen geen gebruik gemaakt worden van de mogelijkheden om de beelden te bewerken.

⁶ 67% van de respondenten geeft aan dat 0 tot 25% van de incidenten binnen 10 meter van de ambulance plaatsvindt (zie bijlage 5).

2.3.3 Conclusies opsporingssimulatie

Voor de incidentsimulatie is een goedgekeurde camera gebruikt. De onderstaande conclusies over *de bruikbaarheid van de beelden voor de opsporing*, zijn gebaseerd op basis van de gekozen scenario's die met een goedgekeurd type camera zijn opgenomen.

- **Afstand:** de afstand van het incident tot de camera is van belang voor de bruikbaarheid van de beelden. Een afstand van 10 meter leidt – afhankelijk van de hoeveelheid (dag)licht – tot bruikbare beelden. Een afstand van 20 meter, zoals gehanteerd in scenario 2, is te ver van de camera om zonder meer tot bruikbare beelden voor de opsporing te komen. Een kwalitatieve bewerking van de beelden is daarvoor noodzakelijk.
- **Tijdstip:** de camerabeelden opgenomen bij daglicht zijn bruikbaar voor de opsporing, al speelt de afstand hierin ook een rol. In de schemersituatie hebben de beelden wel waarde voor de opsporing, maar dan als ondersteuning van andere waarnemingen, zoals getuigenverklaringen. De beelden die in het donker opgenomen zijn, kunnen niet gebruikt worden voor de opsporing.
- **Aantal personen:** het effect van het aantal personen op de bruikbaarheid van de beelden hangt samen met de andere twee criteria, afstand en tijdstip. Op de beelden die bij daglicht zijn genomen, kan de verdachte in scenario 1 (10 meter) onderscheiden worden van de andere personen. In de schemersituatie is dit, zonder bewerking, veel moeilijker en in de nachtsituatie is het onmogelijk. De verdachte van het incident dat zich op 20 meter afspeelde was alleen. Hier blijken vooral de afstand en het tijdstip van filmen bepalend te zijn voor de herkenbaarheid.

Het volledige verslag van de opsporingssimulatie is opgenomen in bijlage 2.

2.4 Simulatie van het juridisch proces

Op 18 september 2009 vond de simulatie van het proces plaats. Een Officier van Justitie, een rechter en een advocaat beoordeelden de camerabeelden elk vanuit hun eigen perspectief en daarnaast vanuit een breder juridisch perspectief. Het verslag van de simulatie van het juridisch proces is opgenomen in bijlage 3.

Op basis van de simulatie van het proces zijn conclusies getrokken over *de bruikbaarheid van camerabeelden van het gesimuleerde incident in de rechtszaal*. Daarbij dient opgemerkt te worden dat elk incident op zich staat.

2.4.1 Bevindingen en analyse van de vervolgingssimulatie: scenario 1 (10 meter)

Bevindingen

- **Daglicht**
 - Officier van Justitie: de kwaliteit van de beelden is op zich goed. Sommige personen kunnen herkend worden. De verdachte echter niet, omdat deze niet in de camera kijkt. Ook het strafbaar feit is duidelijk te zien.
 - Rechter: de beelden geven een indruk van de dreiging (sfeerbeeld).
 - Advocaat: het is de vraag of personen herkend kunnen worden. Uit de beelden komt duidelijk naar voren dat er wordt gevochten en geslagen. Ook geven de beelden een goede indruk van de sfeer.
- **Schemer**
 - Officier van Justitie: de beelden laten betrekkelijk weinig zien. Wel geven de beelden een duidelijk beeld van de sfeer.
 - Rechter: de persoon die in het licht staat en in de camera kijkt kan worden herkend. Verder zie je bewegingen, maar de andere personen (waaronder de verdachte) zijn niet te herkennen. Er is sprake van een kluwen mensen. Het strafbare feit is wel duidelijk op de beelden te zien.
 - Advocaat: de beelden zijn onduidelijk, maar geven wel een goed beeld van de sfeer.
- **Donker**
 - Officier van Justitie: het beeld geeft de sfeer goed weer, maar personen zijn niet te herkennen. Het is wel goed te zien dat het geweld uit het niets komt en dat de ambulancemedewerkers geen agressief gedrag vertonen.
 - Rechter: door het kluwen mensen kan nauwelijks beoordeeld worden wie wat doet. Er staan in ieder geval twee mensen voor de camera op het moment dat de ambulancemedewerker geslagen wordt, waardoor zeker is dat zij het niet gedaan hebben. Ook verstoren de reflecterende strips op de pakken van de ambulancemedewerkers het beeld.
 - Advocaat: beaamt dat hij niets met de beelden kan: de verdachte is niet te herkennen.

Analyse

De beelden die overdag gemaakt zijn, zijn duidelijk. Het feit dat de jongens op de films capuchons dragen bemoeilijkt de herkenning (onafhankelijk van de kwaliteit van de camera's). Met behulp van techniek zouden de beelden bewerkt kunnen worden, waardoor de personen herkend kunnen worden. Op de beelden is duidelijk te zien dat er een strafbaar feit gepleegd wordt en dat dit uit het niets komt. De Officier van Justitie zou enkele beelden gebruiken tijdens een zitting. Een eventueel verweer van de verdachte dat hij genoodzaakt was te slaan kan door de beelden ontkracht worden tijdens een zitting. Ook kunnen de beelden gebruikt worden tijdens het verhoor van verdachten en om hen te confronteren. Hierdoor kunnen verdachten overgaan tot een bekentenis. Daarnaast geven de beelden een goede indruk van de dreiging en kunnen ze helpen om het incident te reconstrueren. De beelden kunnen tevens gebruikt worden om getuigenverklaringen te completeren. Als de verdachte in scenario 1 bij daglicht in de camera had gekeken, dan had hij waarschijnlijk herkend kunnen worden en hadden de beelden waarschijnlijk als zelfstandig bewijs kunnen dienen.

De beelden die tijdens de schemering gemaakt zijn, zijn vaag. Dit komt mede doordat sprake is van een kluwen mensen die niet goed van elkaar onderscheiden kunnen worden. Het is niet mogelijk om personen (de verdachte) te herkennen, omdat er in dit scenario niet in de camera gekeken wordt. Ook de kledingdracht van de personen op de beelden bemoeilijkt herkenning. Het is wel duidelijk te zien dat één persoon een ambulancemedewerker slaat, maar dit kan hoogstens als ondersteunend bewijs worden gebruikt. Wel geven de beelden een duidelijk beeld van de sfeer.

Eén jongen uit de groep (niet de verdachte) kijkt even in de camera, hij kan worden herkend. Op basis hiervan zou geconcludeerd kunnen worden dat de kwaliteit van de beelden het mogelijk maken om de verdachte te herkennen, als hij in de camera had gekeken.

De beelden die in het donker zijn opgenomen kunnen nu enkel gebruikt worden om de sfeer weer te geven. Op de beelden is nauwelijks te zien wie wat doet. Volgens de Officier van Justitie laten de beelden wel duidelijk zien dat de agressie uit het niets komt, maar de rechter is van mening dat de beelden geen toegevoegde waarde hebben. Ook de advocaat kan deze beelden niet gebruiken in de rechtszaal.

2.4.2 Bevindingen en analyse van de vervolgingssimulatie: scenario 2 (20 meter)

Bevindingen (20 meter)

- **Daglicht**
 - Officier van Justitie: het is goed te zien dat de ambulancemedewerker geslagen wordt, maar het is niet goed te zien hoe de gebeurtenissen verlopen. Ook kan uit de beelden opgemaakt worden dat de verdachte de patiënt goed kent.
 - Rechter: de beelden zijn bruikbaar voor de sfeerbepaling.
 - Advocaat: de verdachte kan aan de hand van de beelden als agressor worden aangewezen. Herkenning is op basis van de beelden niet mogelijk.
 - Allen: er bestaat een grote afstand tussen de camera en het incident.
- **Schemer**
 - Officier van Justitie: het is duidelijk dat één persoon de ambulancemedewerker slaat, maar deze persoon is niet herkenbaar. Het lijkt of de verdachte even wordt meegenomen door de ambulancemedewerker
 - Rechter: het is te zien dat twee personen elkaar naderen, maar het is lastig om te zien wie wat als eerste heeft gedaan.
- **Donker**
 - Officier van Justitie: het incident speelt zich buiten de lichtbron van de ambulance af.
 - Er bestaat overeenstemming over het feit dat de beelden niets laten zien. De beelden zijn te donker en de afstand tussen de camera en het incident is te groot om iets te kunnen zien.
 - Het is wel te zien dat de ambulancemedewerker valt, maar het is niet te zien waardoor deze val veroorzaakt wordt.

Analyse (20 meter)

In de ogen van de Officier van Justitie kunnen de beelden die bij daglicht zijn opgenomen gebruikt worden in de rechtszaal, zeker als d.m.v. techniek ingezoomd wordt. Ook geven de beelden een goed sfeerbeeld. Toch zal het lastig zijn om een verdachte enkel op basis van deze beelden te veroordelen, daarvoor bieden ze te weinig uitsluitel. De afstand tussen de camera en het incident is erg groot. Dit vermindert de bruikbaarheid van de beelden in de rechtszaal. Aanvullend bewijsmateriaal is noodzakelijk om een verdachte te veroordelen.

De beelden die in het schemerlicht zijn opgenomen geven een indruk van de situatie, maar het is niet mogelijk om personen te herkennen en precies te bepalen wat er is gebeurd. De beelden zijn niet als zelfstandig bewijsmateriaal bruikbaar. Wel is het mogelijk om een verdachte met de beelden te confronteren en om een beeld van de sfeer te geven.

De beelden die in het donker zijn opgenomen laten niets zien. Het is te donker en de afstand tussen de camera en het incident is te groot. De beelden kunnen niet als bewijsmateriaal worden gebruikt.

2.4.3 Overige noties

Uit de processimulatie kwamen ook onderwerpen naar voren, die niet direct een relatie hebben met de camerabeelden van de gesimuleerde incidenten, maar die wel in relatie staan tot cameraregistratie en het gebruik van beelden in de rechtszaal.

- Uit de simulatie van het juridisch proces kwam naar voren dat geluidsopnamen een toegevoegde waarde kunnen hebben voor de vervolging en veroordeling van verdachten. Ook medeplichtigen kunnen op deze manier beter aangepakt worden. Verbaal geweld kan niet door deze camera's worden geregistreerd. Verbaal geweld is wel een vorm van geweld die vaak voorkomt, ook tegen ambulancemedewerkers. Uit het onderzoek naar de veiligheidsbeleving komt naar voren dat 74% van de respondenten in hun loopbaan te maken heeft gehad met verbale agressie. Daarnaast is 27% bedreigd en/of geïntimideerd.
- Tijdens de processimulatie werd opgemerkt dat als er een vechtpartij gaande is, het niet altijd nodig is om te weten wie geslagen heeft. Het is dan mogelijk om een groep te vervolgen voor openbare geweldpleging zonder dat degene die geslagen heeft te herkennen is. De groep draagt hiervoor een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

2.4.4 Conclusies simulatie juridisch proces

De conclusies van de simulatie van het proces zijn in twee groepen onder te verdelen: conclusies n.a.v. van de nagespeelde incidenten en conclusies over camerabeelden in het algemeen.

Algemene conclusies over camerabeelden

Camerabeelden kunnen:

- een goed beeld van de dreiging geven (sfeerbepaling).
- een goed inzicht geven in het type agressie en de ernst daarvan.
- gebruikt worden om verdachten te confronteren.
- gebruikt worden om getuigenverklaringen te completeren.
- kunnen helpen bij het reconstrueren van het incident.

Conclusies met betrekking tot de gekozen scenario's⁷

- De beelden van scenario 1 zijn voldoende om te komen tot een groepsveroordeling.
- Voor een individuele veroordeling is herkenning van de verdachte nodig. In deze scenario's is er geen herkenning mogelijk, waardoor een individuele veroordeling op basis van alleen de beelden niet tot stand zal kunnen komen.
- De bruikbaarheid van de beelden in de rechtszaal is sterk afhankelijk van de lichtomstandigheden, de afstand en de grootte van de groep (aantal personen). De rechter zou de beelden van scenario 1 die bij daglicht en schemer zijn gemaakt wel bruikbaar achten voor gebruik tijdens een zitting.
- De beelden van scenario 2 die bij daglicht zijn opgenomen, zijn bruikbaar in de rechtszaal
- De beelden van scenario 2 die in het schemerlicht zijn opgenomen geven een indruk van de situatie, maar het is niet mogelijk om personen te herkennen en precies te bepalen wat er is gebeurd.
- De beelden van scenario 1 die in het donker zijn opgenomen zijn enkel bruikbaar om de sfeer weer te geven.
- De beelden van scenario 2 die in het donker zijn opgenomen zijn niet bruikbaar.

Conclusies met betrekking tot de kwaliteit van de camerabeelden

- Op basis van de kwaliteit van de gebruikte camera, zou herkenning van personen en verdachte mogelijk zijn in de beelden van scenario 1 die bij daglicht en schemer zijn opgenomen, mits in de camera gekeken wordt.
- De beelden van scenario 2 die bij daglicht zijn opgenomen, kunnen mogelijk bewerkt worden waardoor herkenning mogelijk is.
- De beelden van scenario 2 die bij schemer zijn opgenomen zijn niet van goede kwaliteit. Het is zeer de vraag of bewerking van de beelden herkenning mogelijk kan maken.
- De kwaliteit van de beelden die in het donker zijn opgenomen (scenario 1 en 2) is niet voldoende om herkenning mogelijk te maken.

⁷ In de simulaties zijn de beelden beoordeeld, zoals deze tijdens de incidentsimulatie zijn opgenomen. Er is in de opsporingssimulatie en de simulatie van het juridisch proces niet gekeken naar de kwaliteit van de camera's of naar wat de mogelijkheden van de beelden zouden zijn als andere elementen van het incident waren opgenomen. Er zijn hierover derhalve geen valide uitspraken te doen, aangezien deze situaties niet zijn getoetst.

Conclusies simulaties

De conclusies uit de vorige twee paragrafen zijn als volgt samen te vatten:

Tabel 1: conclusies van de opsporings- en vervolgingssimulaties

	Scenario 1 op 10 meter afstand Meerdere personen		Scenario 2 op 20 meter afstand Eén persoon	
	Opsporing	Vervolging	Opsporing	Vervolging
<i>Daglicht</i>	<p><i>Kwaliteit:</i> de beelden zijn van voldoende kwaliteit om gezichten scherp weer te geven. Bij kijken in de camera kan de verdachte waarschijnlijk herkend worden.</p> <p><i>Scenario:</i> de verdachte kan van de overige personen onderscheiden worden, maar kan niet herkend worden. Het is mogelijk om de verdachte met de beelden te confronteren.</p>	<p><i>Kwaliteit:</i> de beelden zijn van voldoende kwaliteit om gezichten scherp weer te geven. Bij kijken in de camera kunnen de beelden waarschijnlijk als bewijs worden gebruikt bij individuele vervolging.</p> <p><i>Scenario:</i> de verdachte kan niet worden herkend. Beelden kunnen in een individuele strafzaak dienen als aanvullend bewijs. Bij collectieve vervolging zijn de beelden waarschijnlijk als zelfstandig bewijs te gebruiken. Daarnaast zijn de beelden zijn goed bruikbaar voor de sfeerbepaling.</p>	<p><i>Kwaliteit:</i> de beelden zouden digitaal vergroot kunnen worden. De beelden zouden dan wellicht gebruikt kunnen worden bij de herkenning van de verdachte.</p> <p><i>Scenario:</i> De verdachte is niet te herkennen vanwege de grote afstand. De beelden kunnen wel gebruikt worden als aanvullend bewijs en om de verdachte te confronteren.</p>	<p><i>Kwaliteit:</i> de afstand is te groot, alleen met digitaal inzoomen zouden de beelden wellicht als bewijs kunnen worden gebruikt.</p> <p><i>Scenario:</i> de verdachte is niet herkenbaar, maar het is wel duidelijk wat er gebeurt. Beelden kunnen niet als bewijs worden gebruikt. Beelden geven wel een duidelijk sfeerbeeld.</p>

	Scenario 1 op 10 meter afstand Meerdere personen		Scenario 2 op 20 meter afstand Eén persoon	
	Opsporing	Vervolging	Opsporing	Vervolging
<i>Schemer</i>	<p><i>Kwaliteit:</i> de beelden zijn van voldoende kwaliteit om gezichten scherp weer te geven. Bij kijken in de camera kan de verdachte waarschijnlijk herkend worden.</p> <p><i>Scenario:</i> de verdachte kan van de overige personen onderscheiden worden, maar kan niet herkend worden. Het is mogelijk om de verdachte met de beelden te confronteren.</p>	<p><i>Kwaliteit:</i> de beelden zijn van voldoende kwaliteit om gezichten scherp weer te geven. Bij kijken in de camera kunnen de beelden waarschijnlijk als bewijs worden gebruikt bij individuele vervolging.</p> <p><i>Scenario:</i> de verdachte kan niet worden herkend. Beelden kunnen in een individuele strafzaak dienen als aanvullend bewijs. Bij collectieve vervolging zijn de beelden waarschijnlijk als zelfstandig bewijs te gebruiken. Daarnaast zijn de beelden zijn goed bruikbaar voor de sfeerbepaling.</p>	<p><i>Kwaliteit:</i> de beelden zouden digitaal vergroot kunnen worden. Dan nog blijft het de vraag of de beelden dan gebruikt zouden kunnen worden bij de herkenning van de verdachte.</p> <p><i>Scenario:</i> De verdachte is niet te herkennen vanwege de grote afstand. De beelden kunnen wel gebruikt worden als aanvullend bewijs en om de verdachte te confronteren.</p>	<p><i>Kwaliteit:</i> de afstand is te groot en de beelden zijn te wazig, ook met digitaal inzoomen is het twijfelachtig of de beelden als bewijs kunnen worden gebruikt.</p> <p><i>Scenario:</i> de verdachte is niet herkenbaar, maar te zien is wat er gebeurt. Beelden kunnen niet als bewijs worden gebruikt. Beelden geven wel een sfeerbeeld.</p>

	Scenario 1 op 10 meter afstand Meerdere personen		Scenario 2 op 20 meter afstand Eén persoon	
	Opsporing	Vervolging	Opsporing	Vervolging
<i>Nacht</i>	<p><i>Kwaliteit:</i> de beelden zijn niet bruikbaar voor de opsporing, hooguit als aanvullend bewijs.</p> <p><i>Scenario:</i> herkenning van verdachten is niet mogelijk, de verdachte kan niet van de overige personen onderscheiden worden.</p>	<p><i>Kwaliteit:</i> ook al zou de klap aan één persoon toe te rekenen zijn en ook al had de verdachte in de camera gekeken, dan zou de persoon waarschijnlijk niet op grond van deze beelden alleen veroordeeld kunnen worden, want de beelden zijn erg onduidelijk en herkenning is niet mogelijk. Dit geldt ook voor een collectieve vervolging.</p> <p><i>Scenario:</i> de beelden zijn alleen bruikbaar voor de sfeerbepaling.</p>	<p><i>Kwaliteit:</i> er is geen reden om aan te nemen dat de herkenbaarheid in een ander scenario op 20 meter afstand beter zou zijn.</p> <p><i>Scenario:</i> verdachte is een schim en kan niet herkend worden. de beelden zijn niet bruikbaar voor opsporing.</p>	<p><i>Kwaliteit:</i> er is geen reden om aan te nemen dat in een ander scenario dit anders zou zijn.</p> <p><i>Scenario:</i> noch de verdachte, nog de situatie is goed te zien. Digitaal inzoomen zal waarschijnlijk niet helpen. Beelden kunnen niet als bewijs worden gebruikt.</p>

3. Protocollen en werkafspraken tussen ketenpartners

Voor een goede samenwerking tussen de diverse ketenpartners (de diensten Openbare Orde en Veiligheid in de gemeenten, het Openbaar Ministerie, Politie en de regionale Ambulancediensten) zijn heldere afspraken van belang. Daartoe is een landelijk juridisch protocol opgesteld voor de duur van de pilot. Daarnaast zijn ook regionale protocollen (ook wel werkprotocollen genoemd) opgesteld, op basis van het landelijk juridisch protocol. In het kader van de evaluatie is het relevant te weten welke afspraken gemaakt zijn en of deze afspraken bekend, effectief en geborgd zijn. Dit hoofdstuk beantwoordt deze vragen.

In dit hoofdstuk komt als eerste het landelijke pilotprotocol aan de orde dat een juridisch kader biedt voor de duur van de pilot, vervolgens komen de regionale protocollen aan de orde en daarna de werkwijze in de praktijk. Na een analyse hiervan, kunnen conclusies over de bekendheid, effectiviteit en borging worden getrokken.

3.1 Pilotprotocol

Voor de pilot is door het ministerie van VWS, het ministerie van BZK, het ministerie van Justitie, het Parket-Generaal een landelijk juridisch protocol opgesteld. De tekst hiervan is te vinden in bijlage 4. Het pilotprotocol biedt het juridisch kader dat geldt voor de duur van de pilot. Dit protocol schrijft voor dat de regio's zelf zorg dienen te dragen voor een intern regionaal protocol ten behoeve van de eigen werknemers en voor de meldkamer. Het pilotprotocol biedt het juridisch kader voor de regio's en geeft aan over welke punten de regio's afspraken dienen te maken.

3.2 Regionale protocollen

3.2.1 Bevindingen

De pilotregio's moeten, op basis van het landelijk juridisch protocol, in regionale protocollen ten minste vastleggen welke personen toegang hebben tot de blackbox⁸ en op welke momenten opname plaatsvindt. Daarnaast moeten de regionale protocollen voorzien in werkafspraken tussen de ambulancediensten en ketenpartners.

De regionale protocollen zijn veelal in werkgroepverband tot stand gekomen, in samenwerking tussen ambulancedienst/GGD, politie en Openbaar Ministerie.

⁸ Een blackbox is een afgesloten elektronisch systeem waarin de beelden van de camera worden opgeslagen. Het ambulancepersoneel kan hier niet bij. De box kan alleen worden uitgelezen door de ambulancedienst.

Het landelijk juridisch protocol is de basis voor de regionale protocollen, waarin werkafspraken worden gemaakt tussen ketenpartners.⁹ De regio's kennen de volgende protocollen:

- UMCG: *Concept protocol cameratoezicht*
- Haaglanden: *Plan van aanpak en Protocol pilot camera's op GGD/Ambulances in de regio Haaglanden*
- VZA: *Concept plan van aanpak en protocol pilot camera's op VZA ambulances*

Ambulancezorg Rotterdam-Rijnmond had bij aanvang van deze tussenevaluatie geen eigen protocol opgesteld¹⁰. Het vastleggen van afspraken over omgang met, mogelijk privacygevoelige informatie gebeurt echter wel al in deze regio, zij het niet met betrekking tot ambulancezorg. De samenwerkende ziekenhuizen (verenigd in de stichting Samenwerkende Rijnmond Ziekenhuizen, SRZ) hebben in een convenant afspraken gemaakt met politie en OM over verstrekken van (al dan niet medische) informatie door ziekenhuizen, de daar werkzame artsen en anderen die bij de uitvoering van een behandelingsovereenkomst zijn betrokken. Er zijn geen plannen om bij dit convenant ook de ambulancezorg te betrekken.

⁹ Regionale protocollen zijn uitwerkingen van het landelijk juridisch protocol waarin regionale operationele werkgroepen nadere afspraken hebben gemaakt. De regio Drenthe heeft geen werkgroep gevormd.

¹⁰ Op het moment van schrijven van dit rapport wordt door het ministerie van BZK aangegeven dat Ambulancezorg Rotterdam-Rijnmond inmiddels wel een protocol heeft opgesteld. Deze kan omwille van de beschikbare tijd niet meer meegenomen worden in dit rapport.

De werkprocessen verschillen per regio en wijken op sommige punten af van het landelijk pilotprotocol. De verschillen met of aanvullingen op het landelijk pilotprotocol worden weergegeven in tabel 2.

Landelijk pilotprotocol: afspraken t.a.v. camerabeelden

1. De beelden worden alleen opgeslagen in de blackbox in de ambulance. De beelden worden niet opgeslagen bij de meldkamer (ambulance). Wel kunnen regio's er voor kiezen om de beelden rechtstreeks bij de meldkamer (ambulance) binnen te laten komen.
2. De regio's kunnen er voor kiezen om de beelden in situaties die (be)dreigend zijn, door een druk op de knop door een ambulancemedewerker of door de meldkamer (ambulance) aan de meldkamer van de politie te tonen.
3. Camerabeelden worden niet langer dan 24 uur bewaard. Alleen als zich een incident voordoet waarbij sprake is van geweld of agressie en/of andere strafbare feiten jegens ambulancepersoneel, kunnen de beelden langer worden bewaard.
4. Individuele ambulancediensten verstrekken de beelden bij voorkeur zelf aan de politie bij aangifte van een strafbaar feit conform het voor die dienst geldend protocol.
5. Indien strafbare feiten worden vervolgd en de beelden op een openbare terechtzitting worden vertoond, worden technische middelen ingezet om de patiënt – niet dader – onherkenbaar te maken.
6. Indien de patiënt van agressie en geweld jegens ambulancepersoneel wordt verdacht, geldt dat de camerabeelden rechtmatig zijn verkregen en dat de beelden derhalve voor strafvorderlijke doeleinden gebruikt mogen en kunnen worden.
7. Camerabeelden kunnen zonder bezwaar, via de eigen waarneming van de rechter ex art. 339 lid 1 aanhef en onder 1 Sv., als **bewijs in een strafzaak** worden gebruikt, mits in beginsel rechtmatig verkregen.

Tabel 2: verschillen tussen protocollen

Juridisch protocol	UMCG	Haaglanden	VZA
1. Beelden alleen opslaan in blackbox of beelden rechtstreeks naar meldkamer ambulance.	Toegang tot beelden door Hoofd Bedrijfsbureau, Projectleider cameratoezicht, alle OVDG's.	Toegang tot beelden door (medisch) manager ambulancezorg.	Toegang tot beelden door (medisch) manager ambulancezorg.
2. De mogelijkheid om met een "druk op de knop" de meldkamer politie mee te laten kijken met de beelden.	In protocol wordt genoemd dat meldkamer in noodsituatie kan meekijken. Niet duidelijk welke meldkamer (ambulance of politie).	Dit aspect is niet genoemd in protocol Haaglanden.	Dit aspect is niet genoemd in protocol VZA.
3. Beelden niet langer dan 24 uur bewaren, tenzij incident.	Als zodanig opgenomen.	Als zodanig opgenomen.	Als zodanig opgenomen.
4. Ambulancediensten verstrekken bij voorkeur de beelden zelf aan de politie.	Over verstrekking niets opgenomen in protocol. Wel opgenomen dat politie en Justitie bij aangifte toegang kunnen krijgen tot beelden. Beelden worden altijd in bijzijn van betrokken medewerker bekeken. In geval van strafbaar feit kan politie de beelden opvragen dan wel in beslag nemen.	Medewerker besluit zelf tot aangifte en of gebruik van beelden gewenst is. Daarnaast vermeldt protocol dat over het gebruik van beelden medisch manager en productgroepmanager GGD/Ambulancezorg adviseren aan directeur GGD. Deze besluit over beschikbaar stellen beelden. Juridisch gezien is het niet mogelijk dat de directeur GGD besluit of de beelden ter beschikking gesteld worden. Het OM beslist hier uiteindelijk over. Het protocol spreekt zich niet expliciet uit over wie er besluit over beschikbaar stellen beelden.	Medewerker besluit zelf tot aangifte en of gebruik van beelden gewenst is. Als medewerker niet in staat is tot aangifte, wordt besluit genomen door direct leidinggevende. Manager ambulancezorg neemt uiteindelijk besluit over beschikbaar stellen beelden. Juridisch gezien is het niet mogelijk dat de manager ambulancezorg besluit of de beelden ter beschikking gesteld worden. Het OM beslist hier uiteindelijk over.

Juridisch protocol	UMCG	Haaglanden	VZA
5. Slachtoffer bij openbare terechtzitting onherkenbaar.	Als zodanig opgenomen, aangevuld met bepaling dat slachtoffer van tevoren ook beelden kan zien om onherkenbaarheid te controleren.	Indien patiënt herkenbaar vraagt GGD toestemming en biedt advocaat aan om hierover te adviseren. Als patiënt geen bezwaar heeft tegen herkenbaarheid gaan beelden onbewerkt naar politie/OM. Indien wel bezwaar bewerking door NFI/TR.	Als patiënt herkenbaar in beeld is, stelt VZA beelden niet beschikbaar. ¹¹
6. Als slachtoffer verdachte is zijn beelden rechtmatig.	Niet genoemd in protocol.	Als zodanig opgenomen.	Als zodanig opgenomen.
7. Camerabeelden kunnen conform wet in strafzaak gebruik worden.	Niet genoemd in protocol.	Als zodanig opgenomen.	Als zodanig opgenomen.
Aanvullingen	Beelden krijgen watermerk om echtheid van opnames te garanderen.		

3.2.2 Analyse van de regionale protocollen van ambulancediensten en ketenpartners

Als eerste dient te worden opgemerkt dat er in geen van de regio's een incident heeft plaatsgevonden met een ambulance die is uitgerust met een camera.

Dit zorgt ervoor dat geen toetsing van de effectiviteit van de protocollen in de praktijk heeft kunnen plaatsvinden. Deze effectiviteit is nu getoetst middels gesprekken met politie en ambulancediensten en tijdens de opsporingssimulatie, waar stapsgewijs de onderdelen van de opsporing zijn besproken, waaronder ook de vordering van de beelden.

Opvragen van beelden

Er zijn in de regionale protocollen afwijkingen van het landelijk juridisch protocol. Deze afwijkingen zijn juridisch niet houdbaar, aangezien deze niet aansluiten op de situatie in de praktijk.

¹¹ Juridisch gezien is dit niet juist, het OM beslist hier uiteindelijk over.

Uit de opsporingssimulatie blijkt het gebruik van de beelden in andere zaken waarin beelden beschikbaar zijn anders te verlopen dan de regionale protocollen beschrijven. Het belangrijkste punt betreft de afdracht van de beelden aan de politie.

In de protocollen zijn hiervoor verschillende werkwijzen en verschillende bevoegdheden opgenomen. In de praktijk blijkt dat bij een aangifte de beelden direct gevorderd *kunnen* en waarschijnlijk ook *zullen* worden op bevel van opsporingsambtenaren¹² of van de rechter-commissaris¹³, eventueel op vordering van het OM. Als dit het geval is, is besluitvorming hierover binnen de ambulancedienst of GGD niet relevant meer. Uiteraard kunnen dergelijke bevelen van opsporingsambtenaren of rechter-commissaris tijdens een eventuele zitting worden getoetst door de rechter.

Het UMCG stelt dat de beelden altijd worden bekeken in het bijzijn van de betrokken medewerkers of een daartoe door hun schriftelijk gemachtigde. In de protocollen van VZA en Haaglanden staat genoemd dat de camerabeelden zonder bezwaar, via de eigen waarneming van de rechter ex artikel 339 lid 1 aanhef en onder 1 Sv., als bewijs in een strafzaak worden gebruikt, mits in beginsel rechtmatig verkregen.

Herkenbaarheid slachtoffer

Indien het slachtoffer niet de verdachte is zou deze onherkenbaar in beeld moeten worden gebracht. Het onherkenbaar maken zou volgens het protocol van de VZA door de VZA zelf gebeuren, terwijl de deelnemers van de opsporingssimulatie hebben aangegeven dat dit in de praktijk door de Technische Recherche wordt gedaan. Daarbij werd vanuit de politie en het OM opgemerkt dat in de praktijk de privacy van de patiënt een minder belangrijke rol speelt, dan dat de protocollen veronderstellen. De ambulancediensten geven aan dat zij de waarborgen voor de privacy van de patiënt wel van groot belang vinden.

¹² Artikelen 94 en 96a van het Wetboek van Strafvordering bepalen dat opsporingsambtenaren in bepaalde gevallen camerabeelden (en andere voorwerpen) in beslag kunnen nemen als dat nodig is voor waarheidsvinding. De bevoegdheid voor opsporingsambtenaren bestaat alleen in geval van verdenking van een misdrijf, omschreven in artikel 67, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering. Het gaat dan om misdrijven waarop een gevangenisstraf van vier jaren of meer is gesteld, en enkele specifieke misdrijven, waaronder mishandeling en vernieling of beschadiging.

¹³ De rechter-commissaris is op grond van artikel 105 van het Wetboek van Strafvordering bevoegd om, op vordering van een officier van justitie of tijdens een gerechtelijk vooronderzoek ambtshalve, camerabeelden in beslag te nemen. De bevoegdheid van de rechter-commissaris kan op grond van artikel 105 in meer gevallen worden uitgeoefend dan de bevoegdheden van opsporingsambtenaren op grond van artikel 96a van het Wetboek van Strafvordering.

Borging

Over de wijze waarop het nakomen van de protocollen is geborgd binnen de organisaties, zijn op basis van dit onderzoek summier bevindingen op te stellen. Uit gesprekken met de ambulancediensten blijkt dat men verwacht dat volgens het protocol zal worden gewerkt. Gezien de onbekendheid van het protocol bij zowel ambulancediensten als de politie kan geconcludeerd worden dat de werkwijze op dit moment nog onvoldoende geborgd is. Bij beide partijen bestaat de verwachting dat bij de afhandeling van daadwerkelijke incidenten het protocol beter bekend en gebruikt zal worden.

3.2.3 Conclusies ten aanzien van regionale protocollen van ambulancediensten en de ketenpartners

In het geval van een strafbaar feit waarvan relevante camerabeelden beschikbaar zijn voor opsporing en bewijsvoering, kan de politie deze beelden opvragen bij de vervoerder, dan wel de camerabeelden in beslag nemen op basis van artikel 94 Wetboek van Strafvordering

De regio's onderschrijven dat het van belang is in de protocollen vast te leggen wie toegang heeft tot de beelden. Elke regio heeft deze afspraken vastgelegd.

Ook ten aanzien van enkele operationele zaken blijkt de praktijk – andere zaken waarin beelden beschikbaar zijn – anders te zijn dan in de protocollen voorzien:

- De termijn voor het veiligstellen van beelden is nu 24 uur. In de praktijk blijkt dit vaak te kort. Het is voor een ambulancemedewerker, bijvoorbeeld door onregelmatige diensten, niet altijd mogelijk om binnen 24 uur melding te maken van een incident, waarna actie kan worden ondernomen om de beelden veilig te stellen en waardoor het risico bestaat dat de beelden te snel gewist worden. Om die reden wordt in twee regio's (Amsterdam en Rotterdam) voor andere camerabeelden, zoals van camera's in openbare ruimten, een termijn van drie tot zeven dagen aangehouden. Zowel politie als ambulancediensten geven aan dat een bewaartermijn van 72 uur meer passend zou zijn bij het gebruik van beelden van ambulancecamera's.
- Een watermerk is voor de regio's een eigen aanvullende wijze om de geloofwaardigheid van de beelden extra te benadrukken. Dag, datum en tijd zijn hier in principe voldoende voor: politiediensten geven aan dat het voldoende is als bij het beeldmateriaal datum, tijdstip en ambulancenummer meelopen.
- Er wordt verschillend omgesprongen met de herkenbaarheid van het slachtoffer. In de regio Haaglanden wordt de patiënt een advocaat aangeboden om inzicht in de mogelijke gevolgen te krijgen. De kosten hiervan zijn voor rekening van de ambulancedienst. In de regio Drenthe worden patiënten standaard onherkenbaar gemaakt.

Op dit punt ontbreekt de praktijkervaring: ambulancediensten kunnen op dit moment nog niet aangeven hoe hiermee in de praktijk mee omgegaan wordt, mede omdat de reacties van patiënten nog niet bekend zijn.

3.3 Bekendheid protocol bij werknemers van ambulancediensten

Bij de ambulancediensten is het protocol besproken met de ondernemingsraden en deze zijn akkoord gegaan. Het feit dat de protocollen zijn besproken in en goedgekeurd door de ondernemingsraden leidt echter niet tot een grote bekendheid van het protocol. De resultaten van de enquête, die in het kader van het veiligheidsbelevingsonderzoek is gehouden, laten zien dat in de regio Haaglanden ruim 30% van de medewerkers aangeeft te weten dat het protocol bestaat, bij de regio's Drenthe, Rotterdam¹⁴ en Amsterdam is dit beperkt tot respectievelijk 7%, 5% en 3% van de werknemers.

Tabel 3: Aanwezigheid van en bekendheid met het protocol

	% dat aangeeft dat protocol er is	% dat aangeeft dat aangeeft op de hoogte te zijn van inhoud	% dat aangeeft dat er gewerkt wordt volgens protocol
AZRR	5%	67%	0%
GGD Ambulancezorg Den Haag	34%	100%	63%
UMCG	7%	83%	80%
VZA	3%	100%	100%

Uit de gesprekken met de betrokkenen (politied medewerkers) blijkt dat de protocollen binnen de politiediensten nog maar weinig bekend zijn. Men verwacht dat bij daadwerkelijke incidenten de bekendheid snel zal toenemen.

3.4 Werkafspraken ketenpartners

Er zijn naast de protocollen geen concretere werkafspraken aangetroffen die meer specifiek ingaan op de wijze waarop gecommuniceerd wordt met de politie. In de protocollen wordt niet ingegaan op samenwerking met de gemeenten en met de brandweer.

¹⁴ Bij het uitvoeren van het belevingsonderzoek had Rotterdam nog geen protocol. Het is derhalve opmerkelijk dat toch 5% van de ambulancemedewerkers aangeeft dat er een protocol aanwezig is.

3.5 Conclusies

Zijn de werkafspraken en protocollen bekend?

Uit het onderzoek blijkt dat bij zowel medewerkers van politie als ambulancediensten de protocollen nauwelijks bekend zijn.

Zijn de werkafspraken en protocollen effectief?

Zoals gezegd zijn er geen nadere werkafspraken (nadere uitwerkingen van afspraken met ketenpartners) anders dan de protocollen aangetroffen. Of de regionale (werk-) protocollen effectief zullen zijn, moet bij daadwerkelijke incidenten nog blijken. Uit de opsporingssimulatie en de interviews blijkt dat de regionale protocollen op enkele punten afwijken van de praktijk in zaken waar ook camerabeelden beschikbaar zijn. Een aanpassing van de bewaartermijn lijkt nodig: het is raadzaam om deze te verruimen en gelijk te trekken met de bewaartermijnen die zijn afgesproken voor cameraregistratie in de openbare ruimte, namelijk 72 uur.

Zijn de werkafspraken en protocollen geborgd?

Gelet op het feit dat de protocollen nauwelijks bekendheid genieten onder het personeel van ambulancediensten en personeel van de betrokken ketenpartners, kan de conclusie getrokken worden dat de borging van de protocollen niet voldoende gerealiseerd is. Immers, om iets in een organisatie te kunnen borgen is het een vereiste dat hetgeen geborgd moet worden bekend is.

4. Veiligheidsbeleving

De inzet van camera's zou een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de veiligheidsbeleving van ambulancepersoneel. Om de impact en toegevoegde waarde van de camera's op de veiligheidsbeleving vast te kunnen stellen, heeft onder het ambulancepersoneel van de deelnemende organisaties aan de pilot een meting plaatsgevonden naar de veiligheidsbeleving. Hierbij is ook de beoordeling van en de ervaring met de camera's meegenomen. In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek naar de veiligheidsbeleving beknopt gepresenteerd.¹⁵ Alle resultaten zijn opgenomen in bijlage 5.

De respons op de enquête naar de veiligheidsbeleving was hoog. Van de 597 personen die voor de enquête zijn uitgenodigd hebben 279 personen gereageerd (47%). De respons per regio is terug te vinden in onderstaande tabel.

Tabel 4: Respons per regio

Regio	Aantal personen uitgenodigd	Aantal personen gereageerd	% respons
AZRR	172	75	44%
GGD Ambulancezorg Den Haag	105	51	49%
UMCG	231	108	47%
VZA	89	45	51%
Totaal	597	279	47%

De meeste ambulancemedewerkers (93%) werken op een ambulance en niet op andere voertuigen, zij werken altijd met in tweetallen. Een klein deel (7%) werkt (ook) op een rapid responder. Dit kan een auto zijn of een motor. Op de rapid responder wordt alleen gewerkt.

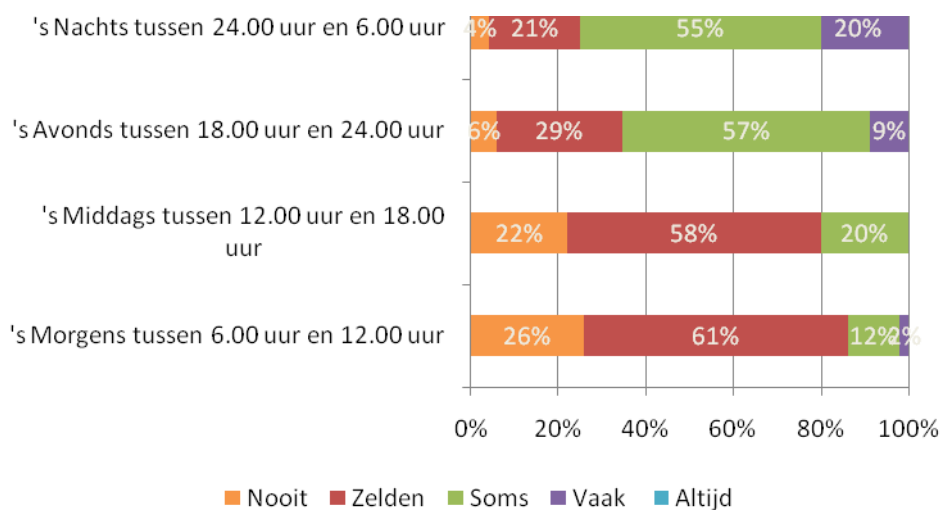
In de regio's UMCG en GGD Ambulancezorg Den Haag is al een aantal ambulances uitgerust met camera's, dit zijn echter oudere camera's van minder goede kwaliteit. Van alle respondenten geeft **35%**¹⁶ aan op een ambulance met camera te hebben gewerkt. In de voornoemde regio's is dat in de regio GGD Ambulancezorg Den Haag 88% en in de regio UMCG 37%.

¹⁵ In deze rapportage wordt gewerkt met percentages, vanwege afronding tellen niet alle percentages op tot 100% maar tot 101% of 99%.

¹⁶ In dit percentage zijn de vier regio's verwerkt.

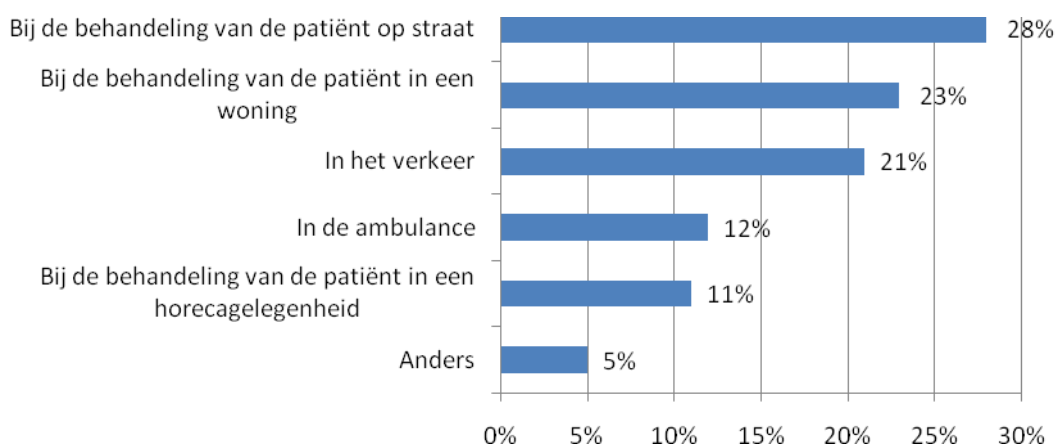
Uit het onderzoek blijkt dat het tijdstip waarop agressie en geweld volgens de ambulancemedewerker het meest voorkomt ligt tussen 8 uur 's avonds en 6 uur 's ochtends, met een piek tussen 12 uur 's nachts en 6 uur 's ochtends, zie figuur 1.

Figuur 1: Beleving van frequentie van agressie en geweld op de volgende tijdstippen

Agressie en geweld komt in ongeveer de helft van de gevallen voor op een plaats waar het niet mogelijk is dat de camera beelden vastlegt, zie figuur 2. Plaatsen waarop de camera geen beelden kan opnemen zijn in de woning, in een horecagelegenheid en in de ambulance. Voor het gevoel van de ambulancemedewerkers zijn de plekken waar volgens hen het heftigste geweld voorkomt, plekken waar de camera wel beelden kan opnemen. Daarnaast wordt aangegeven dat de meeste agressie en geweldsincidenten 's nachts plaatsvinden, zie figuur 1. Omdat de meerwaarde voornamelijk wordt gezien in opsporing en veroordeling is het van belang dat de beelden die dan worden opgenomen van voldoende kwaliteit zijn.

Figuur 2: De plaats waar het laatste incident heeft plaatsgevonden

Veel ambulancemedewerkers geven aan slachtoffer te zijn geweest van verbaal geweld in hun loopbaan (76%), maar ook fysiek geweld komt vaak voor (36%).

Tabel 5: Percentage van het ambulancepersoneel dat te maken heeft gehad met genoemde vormen van agressie en geweld

	Mee te maken gehad in loopbaan	Mee te maken gehad afgelopen jaar	Aantal keer voorgekomen afgelopen jaar onder de respondenten
Verbale agressie	74%	59%	624
Bedreiging/intimidatie	27%	17%	81
Seksuele intimidatie	9%	7%	41
Discriminatie	10%	7%	51
Fysieke agressie	36%	25%	129
Hinderen in de uitvoering van het werk	62%	53%	1245

De meeste incidenten vinden plaats bij behandeling op straat en in mindere mate bij behandeling in een woning. Slechts 24% van de incidenten wordt gemeld bij de leidinggevende. 21% van de incidenten wordt gemeld bij de politie. Van 13% van de incidenten wordt aangifte gedaan bij de politie.

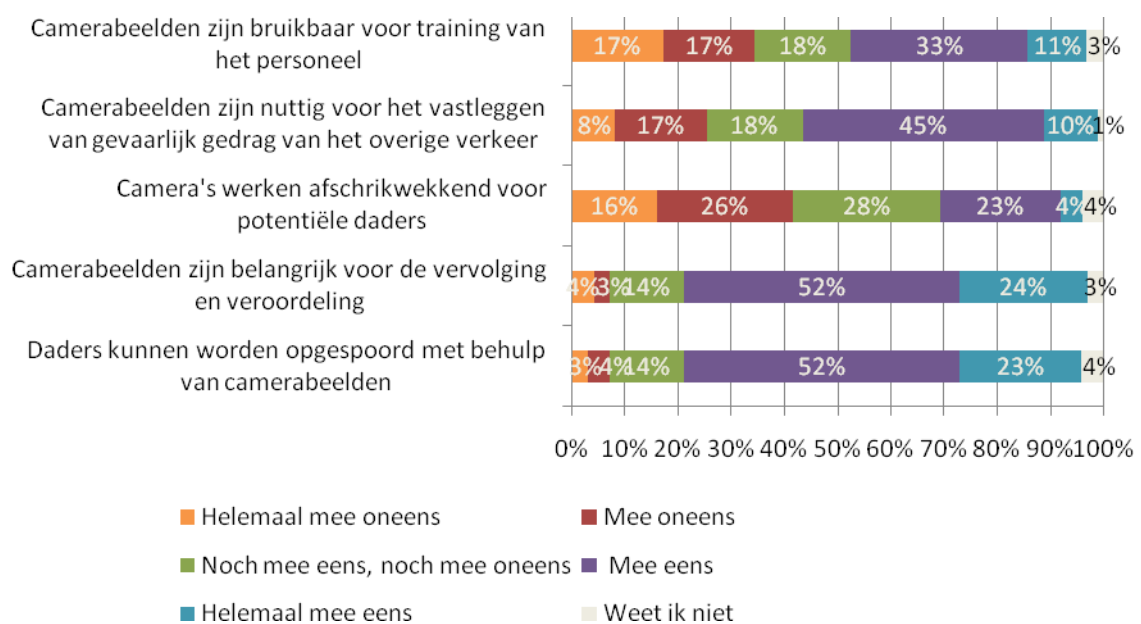
4.1 Beoordeling van camera's

Hoewel de ambulancemedewerkers de meerwaarde van camera's zien op het gebied van opsporing en vervolging zijn door de ambulancemedewerkers in de toelichting op de vragenlijst nog de onderstaande zorgpunten genoemd.

Vier op de vijf ambulancemedewerkers ziet voordelen om hulp te verlenen op een ambulance die is voorzien van camera's. Men verwacht dat er een preventieve werking uit kan gaan van de camera's en dat de beelden van de camera's gebruikt kunnen worden voor opsporing en veroordeling van daders van agressie en geweld. Ambulancemedewerkers maken zich wel zorgen om de privacy van patiënten en zichzelf. Ook zijn ze bang dat de aanwezigheid van camera's agressie uit kan lokken. Daarnaast wordt ook het eigen handelen op beeld vastgelegd wat niet als prettig wordt ervaren.

Bovengenoemde voor- en nadelen zijn door de respondenten zelf aangedragen. Daarnaast is nog naar een aantal specifieke mogelijkheden van camera's op ambulances gevraagd, zie figuur 3. Ook hier uit blijkt dat de meeste ambulancemedewerkers vooral de mogelijkheden van camerabeelden zien voor de opsporing en vervolging .

Figuur 3: Toepassing van de camera's en de camerabeelden

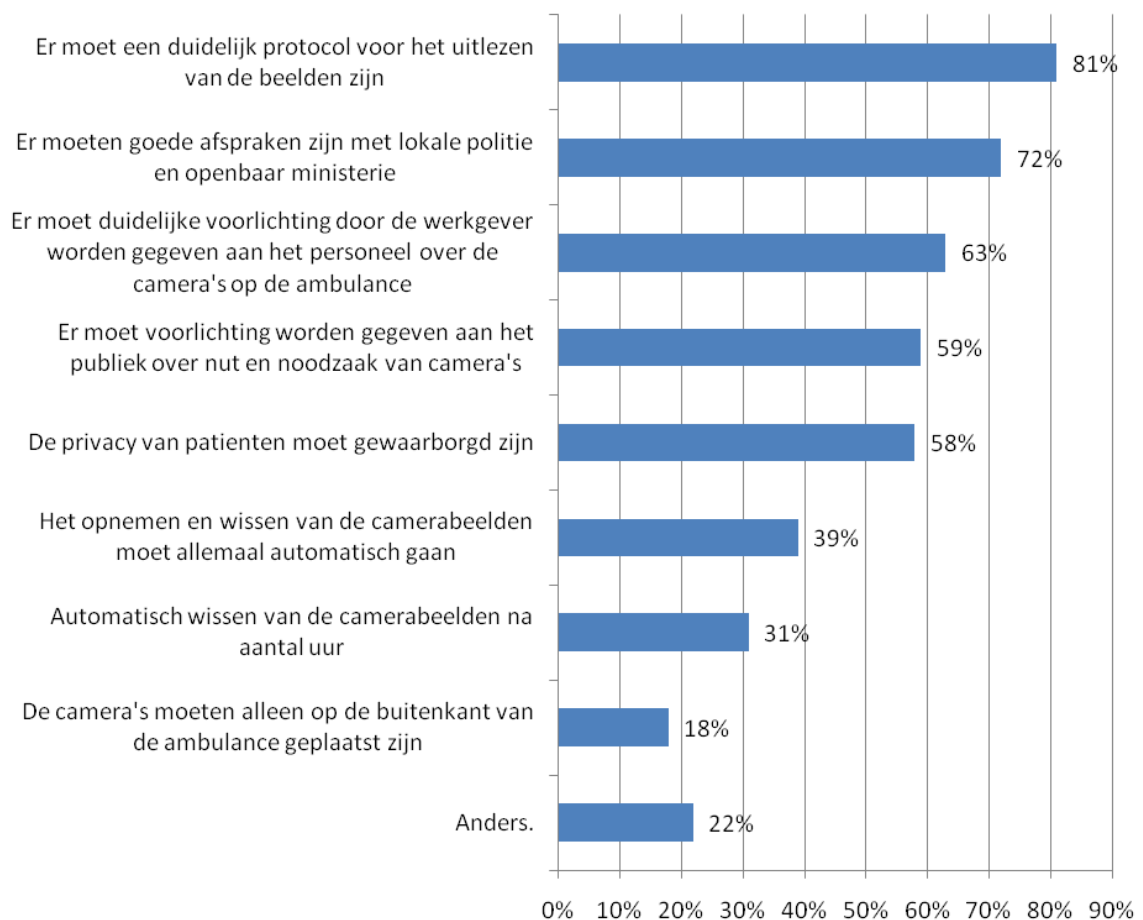

4.2 Voorwaarden gebruik camera's

Het werken op een ambulance met camera's heeft - ondanks dat een kwart zich wel bewust is van de camera's – naar eigen zeggen geen invloed op de wijze waarop ambulancepersoneel de patiënt behandelt. Ook wordt geen rekening gehouden met de locatie waar een patiënt wordt behandeld.

Het wordt belangrijk gevonden dat zowel personeel als burgers goed voorgelicht worden over de camera's, met name over het gebruik van de beelden. Het belangrijkste is echter de aanwezigheid van een duidelijk protocol en goede afspraken met de lokale politie en openbaar ministerie. Voorwaarden betrekking hebbend op het gebruik van de camera, zoals automatisch wissen worden minder vaak als belangrijkste voorwaarde gezien, zie figuur 4.

Figuur 4: De belangrijkste voorwaarden waaraan moet zijn voldaan voor de aanwezigheid van camera's op de ambulance

Hoewel 63% van de medewerkers voorlichting als belangrijke voorwaarde ziet waaraan moet zijn voldaan voor de aanwezigheid van camera's op de ambulance, is de voorlichting over het werken met camera's op ambulances en de bekendheid van het protocol nog beperkt in de regio's. Meer dan de helft van de ambulancemedewerkers heeft geen voorlichting gekregen en in één regio is er gedeeltelijke bekendheid met het protocol. In de overige regio's is het protocol helemaal niet bekend, zie hier voor hoofdstuk 3, tabel 3.

Tabel 6: Heeft u van uw werkgever voorlichting gekregen over de aanwezigheid van camera's op de ambulance

	Ja	Nee	Weet niet
AZRR	23%	75%	2%
GGD Ambulancezorg Den Haag	68%	26%	6%
UMCG	51%	37%	12%
VZA	20%	75%	5%

4.3 Kans op agressie tijdens het werk

De angst om slachtoffer te worden van agressie en geweld tijdens het werk is aanwezig. Er is geen verschil tussen medewerkers die op een ambulance met camera's hebben gewerkt en zij die dit niet hebben gedaan, zie tabel 7. De aanwezigheid van een camera op een ambulance blijkt niet significant van invloed op de angst slachtoffer te worden van agressie en geweld.

In het algemeen blijkt met name in de Randstad dat de angst voor agressie en geweld groter is. Bij UMCG geeft 13% aan het (helemaal) eens te zijn met de stelling dat ze zich zorgen maken tijdens het werk slachtoffer te worden van agressie in geweld, in de regio AZRR 26%, in de regio VZA 30% en in de regio GGD Ambulancezorg Den Haag 41%. Het percentage ambulancemedewerkers in de regio UMCG dat nog nooit te maken heeft gehad met een incident is ook groter (26%) dan in de andere regio's, in de regio AZRR 17%, in de regio VZA 5% en in de regio GGD Ambulancezorg Den Haag 4%.

Toch wordt de kans om slachtoffer te worden van agressie en geweld lager ingeschat dan deze in werkelijkheid is. 84% van de ambulancemedewerkers heeft tijdens de loopbaan met één of meerdere vormen van agressie en/of geweld te maken gehad.

Tabel 7: de inschatting van de kans om tijdens het werk op de ambulance te worden geconfronteerd met agressie en geweld

	Gewerkt op ambulance <u>met</u> camera's	Gewerkt op ambulance <u>zonder</u> camera's
Zeer klein	8%	12%
Klein	34%	29%
Niet klein/niet groot	37%	41%
Groot	20%	18%
Zeer groot	2%	1%

Van het laatste incident is door 24% van de respondenten melding gemaakt bij de leidinggevende. Redenen waarom geen melding wordt gemaakt zijn: ze hebben er geen last van (31%) de omstandigheden (bv. Emoties bij naasten, het hoort bij het ziektebeeld, alcohol etc.) vergoelijken de agressie en/of het geweld (22%), of ze de situatie zelf al hebben opgelost door het te bespreken met de dader (12%). Van het laatste incident is door 21% van de respondenten melding gemaakt bij de politie. Diegenen die geen melding maakten deden dit naast voornoemde redenen niet omdat het geen zin heeft, het niet anoniem was of de politie toch al ter plaatse was.

Verzuim als gevolg van agressie en geweld komt vrijwel niet voor. Twee procent van de respondenten heeft zich ziek gemeld als gevolg van agressie en geweld, dit betrof in de helft van de gevallen 1-5 dagen.

4.4 Invloed van camera's op veiligheidsbeleving

Op het gevoel van veiligheid hebben camera's geen significant effect zoals de ambulancemedewerkers zelf aangeven, zie tabel 8. Er is hier geen significant verschil tussen ambulancemedewerkers die op een ambulance met camera's hebben gewerkt en zij die dit niet hebben gedaan¹⁷. De redenen waarom het geen positief effect heeft komen overeen met de nadelen die genoemd zijn, in paragraaf 4.1. Daarnaast wordt door de ambulancemedewerkers die zeggen dat het geen of een klein positief effect heeft aangegeven dat daders zich niet laten weerhouden door camera, camera's voorkomen geen agressie en geweld, ze leggen alleen datgene dat gebeurt vast terwijl het leed dan al geschied is en ze lokken volgens hen daarnaast mogelijk agressie en geweld uit. De ambulancemedewerkers die aangeven dat er een positief effect is op het veiligheidsgevoel geven in de toelichting op de vragenlijst aan dat er mogelijk een preventieve werking van camera's uitgaat.

¹⁷ In december 2008 zijn de eerste camera's geplaatst op ambulances. Het veiligheidsbelevingsonderzoek werd in augustus 2009 uitgevoerd.

Tabel 8: Effect van camera's op gevoel van veiligheid volgens ambulancemedewerkers

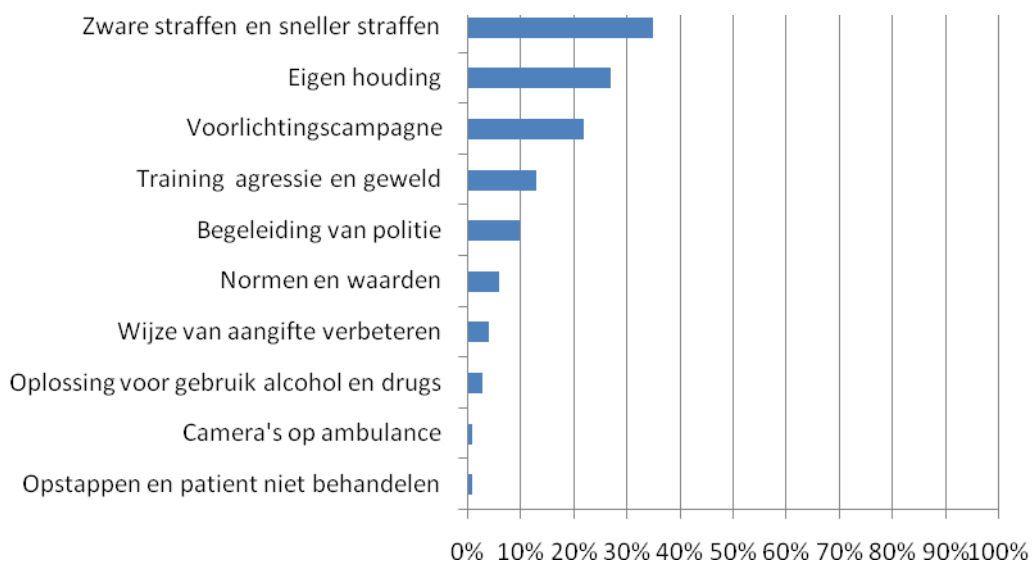
	Heeft u gewerkt met camera's op ambulance		Totaal
	Ja	Nee	
Geen positief effect	43%	52%	48%
Een klein positief effect	42%	33%	36%
Een redelijk positief effect	15%	11%	13%
Een groot positief effect	0%	3%	2%
Een zeer groot positief effect	0%	1%	0%

4.5 Andere factoren

De regio waarin men werkt lijkt een belangrijke rol te spelen in de mate van angst om slachtoffer te worden van agressie en geweld en het gevoel van veiligheid. In de Randstad is de angst om slachtoffer te worden van agressie en geweld groter dan daarbuiten. Het percentage medewerkers dat te maken heeft gehad met een incident is in de Randstad ook groter.

Begeleiding van de politie bij een melding vergroot het veiligheidsgevoel van ambulancemedewerkers. Ook is de eigen houding ten opzichte van de patiënt en omstanders een manier om agressie en geweld te voorkomen. Naast zwaardere straffen voor daders zien ambulancemedewerkers graag een voorlichtingscampagne voor de samenleving, waarin verteld wordt wat men mag verwachten van ambulancepersoneel en wat de gevolgen zijn van agressie en geweld tegen ambulancemedewerkers.

Figuur 5: Belangrijkste maatregelen om agressie en geweld tegenover ambulancemedewerkers te voorkomen

4.6 Conclusies

Het plaatsen van camera's op ambulances om het veiligheidsgevoel van ambulancemedewerkers te vergroten lijkt weinig tot geen effect te hebben, zie tabel 8. De meerwaarde wordt door de ambulancemedewerkers gezien in de preventieve werking die een camera kan hebben op het gedrag van potentiële daders en in de mogelijkheden die beelden bieden bij de opsporing en veroordeling.

Bij de helft van de incidenten is de camera niet in staat beelden op te nemen omdat de locatie van het incident buiten het bereik van de camera's ligt. Bij incidenten op straat of in het verkeer, die volgens de ambulancemedewerkers ook vaak voorkomen en heftig geweld opleveren, is de camera wel in staat beelden op te nemen.

5. Financiële consequenties

Dit overzicht biedt een overzicht van verschillende financiële scenario's voor de invoering van camera's op ambulances. Hiervoor is het nodig inzicht te hebben in de kosten die daarmee gemoeid zijn. Om dit inzicht te verkrijgen is een inventarisatie van de kosten gemaakt. Hiertoe is inzicht verkregen in de offertes voor camera-systemen die ten behoeve van de pilot zijn uitgebracht. Daarnaast zijn de ambulancediensten bevroegd over de kosten voor de personele inzet.

5.1 Inventarisatie

De inventarisatie van de kosten¹⁸ leidt tot het volgende beeld:

Aanschaf

De kosten zijn afhankelijk van het aantal camera's dat wordt aangekocht. Indien meerdere camera's worden geplaatst dalen de kosten per camera. Deze kosten zijn inclusief de installatie. In de volgende tabel is dit overzicht per regio gegeven. Het betreffen kosten voor camera-systemen die voldoen aan de technische eisen.

Tabel 9: Geoffreerde kosten voor camera's op ambulances (prijspeil 2009)

	Rotterdam	Drenthe 1	Drenthe 2	Drenthe 3	Drenthe 4	Drenthe/ Den Haag	Amsterdam
Totaal inclusief BTW	€ 50.934	€ 63.757	€ 83.143	€ 97.950	€ 108.945	€ 90.837	€ 89.088
Aantal auto's waarvoor geoffreerd is	3	1	2	3	4	5	4
Per auto inclusief BTW	€ 16.978	€ 63.757	€ 41.571	€ 32.650	€ 27.236	€ 18.167	€ 22.272

Uit bovenstaande tabel kan worden opgemaakt dat sprake is van schaalvoordeel: hoe meer ambulances met systeem van dezelfde aanbieder uitgerust worden, hoe lager de prijs per systeem¹⁹. Dit schaalvoordeel kan de grote verschillen in kosten per auto verklaren (Drenthe 1 versus Drenthe/Den Haag).

¹⁸ Waar het woord kosten staat, betreft het de ingeschatte kosten. Gezien het moment waarop de evaluatie heeft plaatsgevonden is het niet mogelijk inzicht te geven in de daadwerkelijke kosten.

¹⁹ De prijsverschillen staan los van het type camera of de aanbieder.

Voor de berekening van de kosten is het gemiddelde van de drie laagste aanbiedingen genomen. Dit bedraagt € 19.139 per auto. In de berekening van de totale kosten van camera's wordt uitgegaan van dit bedrag per uit te rusten auto.

Bij deze kosten zijn drie kanttekeningen te plaatsen:

1. Bij de kosten wordt uitgegaan van het inbouwen van de camera's in reeds operationele ambulances. Het is waarschijnlijk dat de kosten van het inbouwen van camera's in nieuw te bouwen auto's lager zijn.
2. De afschrijving is niet meegenomen. Uit de aanbesteding van ambulancezorg in de regio Haaglanden (2007) is af te leiden dat wordt uitgegaan van een levensduur van een ambulance van vijf jaar²⁰. Dit zou betekenen dat het systeem in vijf jaar wordt afgeschreven.
3. De kosten voor de meldkamer zijn niet in bovenstaande kostentabel verwerkt. De pilotregio's hebben nog geen inzicht in de kosten van de meldkamer.

Personele kosten

Personele kosten zijn door de regio's niet berekend. Beschikbaar is een opgave van UMCG over de periode 1 september 2009 tot en met 16 maart 2009. Het betreffen de gemaakte kosten ten behoeve van de 'pre-pilot cameraregistratie'. Er worden uren aan het project besteed door de volgende functionarissen:

• Wagenparkbeheerders:	72 uur		
• Hoofd bedrijfsbureau:	100 uur		
• Projectleider cameratoezicht:	60 uur		
• Verbindingsfunctionaris:	<u>72 uur</u>		
• Totaal:	304 uur	X € 50,-	€ 15.200,-

Inclusief BTW komt dit neer op € 18.088. De periode betreft ruim een half jaar. In het kader van dit onderzoek wordt verondersteld dat deze kosten grotendeels eenmalige kosten zijn en wordt uitgegaan van een stelpost van circa € 18.000 eenmalige personele kosten per regio.

²⁰ Een camera-installatie zou bij direct inbouwen een levensduur gelijk aan de ambulance hebben.

5.2 Scenario's

Als besloten wordt om over te gaan tot een landelijke uitrol, dan is het de vraag welk deel van de ambulances met camera's dient te worden uitgerust. Hiertoe zijn verschillende scenario's mogelijk, variërend van het absolute minimum (één auto per regio), een aantal per regio of alle auto's per regio. Aan de ambulancediensten is gevraagd welke scenario's zij hierbij reëel achten. Hieruit blijkt, zonder uitzondering, dat men het uitrusten van *alle* auto's randvoorwaardelijk vindt om het gestelde doel, meer veiligheid, te kunnen realiseren. Hierbij worden de volgende argumenten gebruikt:

- *Planning*. Indien een deel van de ambulances wordt uitgerust met een camera is het noodzakelijk dat juist dit deel wordt ingezet bij mogelijke risicosituaties. De ambulancediensten geven aan dat de inzet van de ambulances dusdanig moeilijk planbaar is, dat het in praktijk niet mogelijk zal zijn om altijd een camera-ambulance gereed te hebben voor een mogelijke risicosituatie. Alle auto's worden immers ingezet in verschillende diensten (dag, avond en nacht). Daarnaast is het op voorhand niet altijd mogelijk in te schatten wanneer de kans op een risicosituatie groter is.
- *Veiligheidsgevoel*. Het gevoel van veiligheid kan pas toenemen als alle ambulances zijn uitgerust met camera's. Indien een deel van de ambulances met camera is uitgerust zal dit kunnen leiden tot onzekerheid en een vergroot gevoel van *or*veiligheid, medewerkers kunnen dan immers niet meer rekenen op de aanwezigheid van een camera.
- *Reactie publiek*. Het is niet ondenkbaar dat het publiek rekening gaat houden met camera's en juist dan agressief gedrag vertoont als er geen camera's werkzaam zijn. Om dit te voorkomen dient er eenduidigheid te zijn in de vorm van altijd aanwezige camera's.

5.3 Kosten

De kosten voor plaatsing van camera's zijn weergegeven in onderstaande tabel. Hierbij zijn verschillende scenario's weergegeven. Het eerste scenario gaat uit van het plaatsen van camera's in alle ambulances (de voorkeur van de ambulancediensten), het tweede van plaatsing in een derde van de ambulances, het derde van plaatsing in de helft van de ambulances en het laatste van plaatsing van camera's in tweederde van de ambulances.

Bij de opstelling van de kosten voor een eventuele landelijke uitrol zijn twee uitgangspunten gehanteerd. Ten eerste wordt er van uit gegaan dat bij deze scenario's in *elke* regio een gelijk deel van de ambulances met camera's worden uitgerust (dus niet een bepaald aantal regio's geen camera's krijgen en anderen juist meer of dat de verschillende opties door elkaar gebruikt worden). Dit is relevant voor de berekening, omdat de personele kosten als een eenmalige vaste kostenpost wordt meegenomen, die onafhankelijk is van het aantal ambulances dat met camera's wordt uitgerust. Ten tweede is in onderstaande tabel uitgegaan van het naderhand inbouwen van de camera's (in reeds operationele auto's).

Tabel 10: Indicatie totale kosten inbouw camera's in ambulances, verschillende opties (kosten inclusief BTW)

	Scenario 1: 1/3 ^e van de ambulances	Scenario 2: De helft van de ambulances	Scenario 3: 2/3 ^e van de ambulances	Scenario 4: Alle ambulances
Aantal ambulances	226	339	452	678
Kosten per ambulance	€ 19.139	€ 19.139	€ 19.139	€ 19.139
Subtotaal 1	€ 4.325.439	€ 6.488.158	€ 8.650.878	€ 12.976.316
Personele kosten	€ 18.000	€ 18.000	€ 18.000	€ 18.000
Aantal regio's	24	24	24	24
Subtotaal 2	€ 432.000	€ 432.000	€ 432.000	€ 432.000
Subtotaal 3	€ 4.757.439	€ 6.920.158	€ 9.082.878	€ 13.408.316
Minus 24 ambulances ²¹	€ 459.336	€ 459.336	€ 459.336	€ 459.336
Totale kosten	€ 4.298.103	€ 6.460.822	€ 8.623.542	€ 12.948.980

Deze kosten zijn gebaseerd op basis van het naderhand inbouwen van de camera's. Tevens betreffen het de kosten voor het eenmalig inbouwen; als de ambulances worden afgeschreven (de afschrijvingstermijn voor een ambulance is vijf jaar) moeten opnieuw kosten gemaakt worden om ook nieuwe ambulances met camera's uit te rusten.

Er zijn echter ook andere uitrolscenario's denkbaar. Indien bijvoorbeeld wordt overgegaan tot het inbouwen van camera's in nieuw op te leveren ambulances²² zullen binnen een termijn van vijf jaar alle ambulances zijn voorzien van camera's. Redelijkerwijs kan verondersteld worden dat met het inbouwen van een camera bij de opbouw van een nieuwe ambulance minder kosten zijn gemoeid.

²¹ Er rijden op dit moment al 24 ambulances (4% van het totaal). Om de kosten voor de uitrusting van een bepaald deel van alle ambulances met camera's te hebben, moeten de kosten voor deze ambulances (24 x € 19.139 =) hiervan af worden gehaald.

²² In het Verenigd Koninkrijk is dit in bepaalde gebieden (bijvoorbeeld Lancashire) al gebruikelijk, bron: Lancaster Guardian, 15 mei 2009

Aan welke orde van grootte hierbij gedacht kan worden is gevraagd aan meerdere partijen. Geen van de partijen kon hierover uitsluitsel geven.

Indien deze kosten bij het inbouwen van camera's in nieuwe ambulances daadwerkelijk lager zijn, dan is een staffel op te stellen van de kosten. Deze is afhankelijk van de snelheid waarmee de uitrol plaatsvindt. Als voorbeeld is een staffel opgenomen die uitgaat van kosten die bij nieuwe ambulances 10% lager liggen. Dit is een voorzichtige schatting.

Tabel 11: Ontwikkeling kosten (inclusief BTW) in relatie tot termijn van invoer (VOORBEELD)

Termijn realiseren	Percentage nabouwen	Kosten nieuwe ambulances	Kosten huidige ambulances	P-kosten	Totaal
Direct	100%	0	€ 12.976.316	€ 432.000	€ 13.408.316,45
1 jaar	80%	€ 2.335.737	€ 10.381.053	€ 432.000	€ 13.148.790,12
2 jaren	60%	€ 4.671.474	€ 7.785.790	€ 432.000	€ 12.889.263,79
3 jaren	40%	€ 7.007.211	€ 5.190.527	€ 432.000	€ 12.629.737,46
4 jaren	20%	€ 9.342.948	€ 2.595.263	€ 432.000	€ 12.370.211,14
5 jaren	0%	€ 11.678.685	0	€ 432.000	€ 12.110.684,81

Wanneer de inbouw van camera's in nieuwe ambulances over een termijn van 5 jaar wordt verspreid, dan komen de geschatte kosten uit op € 12.110.684,81²³. Voor de berekening is er van uitgegaan dat in 5 jaar tijd alle ambulances vervangen worden en bij nieuwbouw direct uitgerust worden met camera's.

5.4 Conclusies

De regio's hebben aangegeven dat zij menen dat het minder effectief is om slechts een deel van de ambulances in Nederland uit te rusten met camera's. Alle ambulances worden ingezet op alle tijdstippen van de dag. Alle ambulances kunnen dus in risicosituaties terecht komen. Om alle ambulances in Nederland in 24 regio's met camera's uit te rusten, komt het totaalbedrag uit op € 12,95 mln inclusief projectkosten.

²³ In deze berekening zijn ook de 24 ambulances meegenomen die reeds zijn voorzien van een camerasysteem. Deze ambulances worden immers ook binnen een termijn van vijf jaar afgeschreven en moeten worden vervangen.

Berenschot

Deze kosten zullen in de praktijk lager uitvallen omdat de kosten dalen naarmate er meer ambulances tegelijkertijd worden uitgerust met hetzelfde camerasysteem. Bij een gefaseerde invoering over vijf jaar kunnen de camera's worden geïnstalleerd bij de aanschaf van nieuwe voertuigen. De kosten zullen dan naar schatting € 838.296 lager uitvallen.

6. Samenvatting en conclusies

Naar aanleiding van enkele incidenten waarbij ambulancepersoneel geconfronteerd werd met agressie, heeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in oktober 2008 het initiatief genomen voor een pilot 'cameraregistratie op ambulances'. Het doel van de pilot is om te onderzoeken of camerabeelden een bijdrage kunnen leveren aan de opsporing, vervolging en veroordeling (bewijsvoering) van verdachten van agressie en geweld jegens ambulancepersoneel en –materieel. Daarnaast wordt in de pilot de vraag beantwoord of de aanwezigheid van camera's het veiligheidsgevoel van ambulancemedewerkers vergroot. Dit rapport is een tussenevaluatie van deze pilot.

6.1 Bruikbaarheid beelden bij opsporing en vervolging

6.1.1 Conclusies van de opsporingssimulatie

Voor de incidentsimulatie is een goedgekeurde camera gebruikt. De onderstaande conclusies over *de bruikbaarheid van de beelden voor de opsporing*, zijn gebaseerd op basis van de gekozen scenario's die met een goedgekeurd type camera zijn opgenomen.

- **Afstand:** de afstand van het incident tot de camera is van belang voor de bruikbaarheid van de beelden. Een afstand van 10 meter leidt – afhankelijk van de hoeveelheid (dag)licht – tot bruikbare beelden. Een afstand van 20 meter, zoals gehanteerd in scenario 2, is te ver van de camera om zonder meer tot bruikbare beelden voor de opsporing te komen. Een kwalitatieve bewerking van de beelden is daarvoor noodzakelijk.
- **Tijdstip:** de camerabeelden opgenomen bij daglicht zijn bruikbaar voor de opsporing, al speelt de afstand hierin ook een rol. In de schemersituatie hebben de beelden wel waarde voor de opsporing, maar dan als ondersteuning van andere waarnemingen, zoals getuigenverklaringen. De beelden die in het donker opgenomen zijn, kunnen niet gebruikt worden voor de opsporing.
- **Aantal personen:** het effect van het aantal personen op de bruikbaarheid van de beelden hangt samen met de andere twee criteria, afstand en tijdstip. Op de beelden die bij daglicht zijn genomen, kan de verdachte in scenario 1 (10 meter) onderscheiden worden van de andere personen. In de schemersituatie is dit, zonder bewerking, veel moeilijker en in de nachtsituatie is het onmogelijk. De verdachte van het incident dat zich op 20 meter afspeelde was alleen. Hier blijken vooral de afstand en het tijdstip van filmen bepalend te zijn voor de herkenbaarheid.

6.1.2 Conclusies van de simulatie van het juridisch proces

De conclusies van de simulatie van het proces zijn in twee groepen onder te verdelen: conclusies n.a.v. van de nagespeelde incidenten en conclusies over camerabeelden in het algemeen.

Algemene conclusies over camerabeelden

Camerabeelden kunnen:

- een goed beeld van de dreiging geven (sfeerbepaling).
- een goed inzicht geven in het type agressie en de ernst daarvan.
- gebruikt worden om verdachten te confronteren.
- gebruikt worden om getuigenverklaringen te completeren.
- kunnen helpen bij het reconstrueren van het incident.

Conclusies met betrekking tot de gekozen scenario's²⁴

- De beelden van scenario 1 zijn voldoende om te komen tot een groepsveroordeling.
- Voor een individuele veroordeling is herkenning van de verdachte nodig. In deze scenario's is er geen herkenning mogelijk, waardoor een individuele veroordeling op basis van alleen de beelden niet tot stand zal kunnen komen.
- De bruikbaarheid van de beelden in de rechtszaal is sterk afhankelijk van de lichtomstandigheden, de afstand en de grootte van de groep (aantal personen). De rechter zou de beelden van scenario 1 die bij daglicht en schemer zijn gemaakt wel bruikbaar achten voor gebruik tijdens een zitting.
- De beelden van scenario 2 die bij daglicht zijn opgenomen, zijn bruikbaar in de rechtszaal
- De beelden van scenario 2 die in het schemerlicht zijn opgenomen geven een indruk van de situatie, maar het is niet mogelijk om personen te herkennen en precies te bepalen wat er is gebeurd.

²⁴ In de simulaties zijn de beelden beoordeeld, zoals deze tijdens de incidentsimulatie zijn opgenomen. Er is in de opsporingssimulatie en de simulatie van het juridisch proces niet gekeken naar de kwaliteit van de camera's of naar wat de mogelijkheden van de beelden zouden zijn als andere elementen van het incident waren opgenomen. Er zijn hierover derhalve geen valide uitspraken te doen, aangezien deze situaties niet zijn getoetst.

- De beelden van scenario 1 die in het donker zijn opgenomen zijn enkel bruikbaar om de sfeer weer te geven.
- De beelden van scenario 2 die in het donker zijn opgenomen zijn niet bruikbaar.

Conclusies met betrekking tot de kwaliteit van de camerabeelden

- Op basis van de kwaliteit van de gebruikte camera, zou herkenning van personen en verdachte mogelijk zijn in de beelden van scenario 1 die bij daglicht en schemer zijn opgenomen, mits in de camera gekeken wordt.
- De beelden van scenario 2 die bij daglicht zijn opgenomen, kunnen mogelijk bewerkt worden waardoor herkenning mogelijk is.
- De beelden van scenario 2 die bij schemer zijn opgenomen zijn niet van goede kwaliteit. Het is zeer de vraag of bewerking van de beelden herkenning mogelijk kan maken.

Alle conclusies zijn samengevat in tabel 1 in hoofdstuk 2.

Camera's die op ambulances geïnstalleerd worden dienen, ten opzichte van de gebruikte camera, beter toegerust te zijn op het filmen op grotere afstanden. Uit het veiligheidsbelevingsonderzoek komt naar voren dat maximaal 25% van de incidenten zich binnen 10 meter van de camera afspelen. Dit betekent dat het merendeel van de incidenten zich op meer dan 10 meter afstand afspelen. De beelden die tijdens de simulatie op 20 meter afstand zijn genomen, zijn van onvoldoende kwaliteit. Een aanbeveling is dan ook dat eventueel te selecteren camera's ook over grotere afstanden goede kwaliteit leveren. Daarnaast geldt dat de kwaliteit van de beelden die in het donker zijn opgenomen, van slechte kwaliteit zijn. Camera's die op ambulances geplaatst kunnen worden, moeten in staat zijn om ook in het donker kwalitatief goede beelden op te leveren.

6.2 Protocollen en werkafspraken

Voor een goede samenwerking tussen de diverse ketenpartners (de diensten Openbare Orde en Veiligheid in de gemeenten, het Openbaar Ministerie, Politie en de regionale Ambulancediensten) zijn heldere afspraken van belang. Daartoe is een landelijk juridisch protocol opgesteld voor de duur van de pilot. De pilotregio's dienden vervolgens het landelijke pilotprotocol verder uit te werken in regionale pilotprotocollen en werkafspraken. Deze dienen bekend te zijn bij het personeel van de ambulancedienst en de ketenpartners (politie, gemeente etc.) in de betrokken pilotregio's

Regionale protocollen en werkafspraken

De regionale protocollen verschillen van elkaar en zij wijken op sommige punten af van het landelijke pilotprotocol. De belangrijkste punten waarop de regionale protocollen van elkaar en van het landelijke pilotprotocol verschillen, zijn de volgende:

- *Toegang tot de beelden en het veiligstellen van de beelden*

Per regio zijn aparte afspraken gemaakt over wie toegang tot de beelden heeft. Dit varieert van de (medisch) manager ambulancezorg (hetgeen het geval is in de regio VZA en Haaglanden) tot het hoofd bedrijfsbureau, de projectleider cameratoezicht en alle OVDG's (hetgeen het geval is bij het UMCG).

De regio's hebben ook afzonderlijk afspraken gemaakt over het downloaden en opslaan van de beelden. In het UMCG gebeurt dit via het downloaden vanaf het hoofdkantoor op een mobiele opslag waarna de beelden in de kluis worden bewaard. Toegang tot de beelden wordt geregistreerd. In de regio Haaglanden heeft alleen de Medisch Manager Ambulancezorg toegang en kan deze veilig stellen voor gebruik. Er is niet omschreven hoe dit gebeurt. In VZA geldt een vergelijkbare situatie. Hier worden de beelden 'veilig' gesteld door de Manager Ambulancezorg in samenwerking met de facilitaire dienst

- *Herkenbaarheid van de verdachte*

Er zijn in de regio's verschillende manieren om om te gaan met de herkenbaarheid van het slachtoffer. In de regio Haaglanden wordt de patiënt een advocaat aangeboden om inzicht in de mogelijke gevolgen te krijgen. De kosten hiervan zijn voor rekening van de ambulancedienst. In de regio Drenthe worden patiënten standaard onherkenbaar gemaakt. Op dit punt ontbreekt de praktijkervaring: ambulancediensten kunnen op dit moment nog niet aangeven hoe hiermee in de praktijk mee omgegaan wordt, mede omdat de reacties van patiënten nog niet bekend zijn.

- *Aangifte*

De regio Haaglanden vermeldt expliciet dat een medewerker besluit of er aangifte wordt gedaan en of daarbij gebruik van de beelden gewenst is. De regio UMCG spreekt zich hier niet over uit. In de regio Haaglanden wordt een advies uitgebracht aan de directeur GGD die vervolgens het besluit neemt over het beschikbaar stellen van de beelden.²⁵

²⁵ Juridisch gezien is het niet mogelijk dat de directeur GGD besluit of de beelden ter beschikking gesteld worden. Het OM beslist hier uiteindelijk over.

VZA heeft hierbij aanvullend afspraken gemaakt over de situatie waarbij de medewerker zelf niet in staat is een besluit te nemen. Bij VZA neemt de manager ambulancezorg het besluit over het beschikbaar stellen van de beelden.²⁶

De regionale protocollen zijn in geen van de pilotregio's verder uitgewerkt in nadere werkafspraken met ketenpartners. Er zijn naast de protocollen geen concretere werkafspraken aangetroffen die meer specifiek ingaan op de wijze waarop gecommuniceerd wordt met de politie. In de protocollen wordt niet ingegaan op samenwerking met de gemeenten en met de brandweer.

De verschillen tussen de protocollen zijn samengevat in tabel 2 in hoofdstuk 3.

Bekendheid protocollen bij werknemers van ambulancediensten

Uit het onderzoek komt naar voren dat de medewerkers van ambulancediensten nauwelijks bekend zijn met de protocollen. De resultaten van de enquête, die in het kader van het veiligheidsbelevingsonderzoek is gehouden, laten zien dat in de regio Haaglanden ruim 30% van de medewerkers aangeeft te weten dat het protocol bestaat, bij de regio's Drenthe, Rotterdam²⁷ en Amsterdam is dit beperkt tot respectievelijk 7%, 5% en 3% van de werknemers. Binnen de politiediensten zijn de protocollen ook weinig bekend.

Bruikbaarheid protocollen

Of de regionale (werk)protocollen effectief zullen zijn, moet bij daadwerkelijke incidenten nog blijken (tijdens de pilot hebben zich nog geen incidenten voorgedaan). Hierover kunnen geen uitspraken worden gedaan.

Borging

Gelet op het feit dat de protocollen nauwelijks bekendheid genieten onder het personeel van ambulancediensten en personeel van de betrokken ketenpartners, kan de conclusie getrokken worden dat de borging van de protocollen niet voldoende gerealiseerd is. Immers, om iets in een organisatie te kunnen borgen is het een vereiste dat hetgeen geborgd moet worden bekend is.

²⁶ Juridisch gezien is het niet mogelijk dat de manager ambulancezorg besluit of de beelden ter beschikking gesteld worden. Het OM beslist hier uiteindelijk over.

²⁷ Bij het uitvoeren van het belevingsonderzoek had Rotterdam nog geen protocol. Het is derhalve opmerkelijk dat toch 5% van de ambulancemedewerkers aangeeft dat er een protocol aanwezig is.

6.3 Veiligheidsbeleving

De inzet van camera's zou een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de veiligheidsbeleving van ambulancepersoneel. Om de impact en toegevoegde waarde van de camera's op de veiligheidsbeleving vast te kunnen stellen, heeft onder het ambulancepersoneel van de deelnemende organisaties aan de pilot een meting plaatsgevonden naar de veiligheidsbeleving.

Uit het onderzoek naar de veiligheidsbeleving komt naar voren dat vier op de vijf ambulancemedewerkers voordelen ziet om hulp te verlenen op een ambulance die is voorzien van camera's. De respondenten verwachten dat er een preventieve werking uit kan gaan van de camera's en dat de beelden van de camera's gebruikt kunnen worden voor opsporing en veroordeling van daders van agressie en geweld. Ambulancemedewerkers maken zich wel zorgen om de privacy van patiënten en zichzelf. Ook zijn ze bang dat de aanwezigheid van camera's agressie uit kan lokken. Daarnaast wordt ook het eigen handelen op beeld vastgelegd wat niet als prettig wordt ervaren.

Door de respondenten wordt aangegeven dat het werken op een ambulance met camera's voordelen kan hebben. Als het gaat om het plaatsen van camera's op ambulances om het veiligheidsgevoel van ambulancemedewerkers te vergroten geeft 48% van de respondenten aan dat zij geen positief effect verwachten op de veiligheid, 36% geeft aan een klein positief effect te verwachten, 13% een redelijk positief effect en 2% een groot positief effect. Respondenten die geen positief effect, of een klein positief effect verwachten geven aan dat mensen zich niet laten weerhouden door camera's en dat de meeste incidenten zich buiten het bereik van de camera's afspelen. Er is hierbij geen significant verschil tussen ambulancemedewerkers die op een ambulance met camera's hebben gewerkt en zij die dit niet hebben gedaan.

6.4 Financiële consequenties

Voor deze pilot zijn in elke pilotregio enkele ambulances uitgerust met camera's. Hiervoor hebben de regio's offertes aangevraagd bij verschillende leveranciers van camerasystemen. Op basis de offertes die de pilotregio's hebben ontvangen, is een gemiddelde aanschafprijs voor een camerasysteem berekend.²⁸ Deze bedraagt € 19.139 per auto.

Als besloten wordt om over te gaan tot een landelijke uitrol, dan is het de vraag welk deel van de ambulances met camera's dient te worden uitgerust. Hiertoe zijn verschillende scenario's mogelijk, variërend van het absolute minimum (één auto per regio), een aantal per regio of alle auto's per regio. Aan de ambulancediensten is gevraagd welke scenario's zij hierbij reëel achten. Hieruit blijkt, zonder uitzondering, dat men het uitrusten van *alle* auto's randvoorwaardelijk vindt om het gestelde

²⁸ Deze berekening is gemaakt op basis van de drie laagste aanbiedingen

doel, meer veiligheid, te kunnen realiseren. Dit komt omdat alle ambulances worden ingezet op alle tijdstippen van de dag. Alle ambulances kunnen dus in risicosituaties terecht komen.

De kosten voor het uitrusten van alle ambulances met camera's bedragen circa €12.950.000. Deze kosten zullen in de praktijk lager uitvallen omdat de kosten dalen naarmate er meer ambulances tegelijkertijd worden uitgerust met hetzelfde camerasysteem. Deze kosten zijn gebaseerd op basis van het naderhand inbouwen van de camera's. Het is ook mogelijk om nieuw op te leveren ambulances direct uit te rusten met camera's. Omdat de afschrijvingstermijn van een ambulance vijf jaar bedraagt, zullen dan binnen vijf jaar alle ambulances zijn voorzien van camera's. Redelijkerwijs kan verondersteld worden dat met het inbouwen van een camera bij de opbouw van een nieuwe ambulance een kostenbesparing van 10% gerealiseerd wordt. Wanneer alle ambulances in Nederland met camera's worden uitgerust, dan zullen de kosten naar schatting € 840.000 lager uitvallen

Bijlage 1

Camerabeelden incidentsimulatie

Berenschot

Scenario 1 (groep, 10 meter)

Daglicht

Scenario 1 (groep, 10 meter)

Schemer

Scenario 1 (groep, 10 meter)

Nacht

Berenschot

Scenario 2 (individu, 20 meter)

Daglicht

Scenario 2 (individu, 20 meter)

Schemer

Scenario 2 (individu, 20 meter)

Nacht

Bijlage 2

Verslag opsporingssimulatie

Opsporingssimulatie 3 september 2009, Berenschot Utrecht

Scenario 1, daglicht

De uithaal naar de ambulancebroeder is duidelijk te zien. De verdachte zal te herkennen zijn wanneer je een printje van het beeld maakt. Een bemoeilijkende factor is dat alle verdachten capuchons dragen en geen enkele keer in de camera kijken. In de praktijk zal een deel wél en een deel geen capuchon dragen. Ook is het aannemelijk dat ze één of meerderde keren in de camera kijken (zeker als er ook nog andere camerabeelden zijn, zoals het geval is in het centrum van Rotterdam moet hiermee herkenning mogelijk zijn).

De kwaliteit van het beeld is goed, er is een redelijk feit van mishandeling. De twee jongens die nagenoeg dezelfde kleding dragen, verschillen duidelijk qua postuur en lengte. De ambulancemedewerker (Peter) geeft aan zich niet goed te herinneren wie hem nou precies de klap heeft gegeven. Getuigenverklaringen van zowel het slachtoffer als omstanders zijn in deze context (een grote groep verdachten) meestal niet zo heel erg betrouwbaar.

De verdachten zijn herkenbaar als je ze kent. Het beeld is dan ook waardevol voor de opsporing, zeker in combinatie met andere beelden en wanneer de verdachten ook zonder petje of capuchon of met hun gezicht naar de camera te zien zijn.

Scenario 1, schemer

Het is hier lastig om degene die de klap geeft eruit te halen. Een conclusie hierover zal in de rechtbank waarschijnlijk onderuit gehaald worden. De beelden zijn een stuk minder van kwaliteit in vergelijking met de dagbeelden. Doordat vooral de bewegende mensen een stuk waziger zijn, is totaalplaatje een stuk lastiger te interpreteren. Opsporingsambtenaren moeten de handelingen van vijf personen beschrijven en dit wordt door de vage schimmen bijzonder lastig. Ook zijn de karakteristieken en kenmerken van de individuen in vergelijking met de dagsituatie erg lastig te ontwaren.

Met andere camera's die de verdachten goed in beeld hebben zijn de personen wellicht door middel van truien en petten te herkennen of te herleiden. Maar het is lastig om de jongeren aan meer dan alleen kleding te herleiden. De ambulancemedewerker (Peter) herkent ze ook niet, terwijl hij de jongens nog wel kent. Ook moet worden aangetekend dat dit nog een vrij rustig plein is waar niet teveel mensen zich met de situatie bemoeien, anders zou de situatie nog onoverzichtelijker zijn. Deze beelden zijn hoogstens een aanvulling in de opsporing. Je kan een verdachte die is aangehouden bijvoorbeeld wel confronteren met de beelden, evenals de beelden gebruiken om getuigenverklaringen helderder te krijgen.

Scenario 1, donker

Hier worden de verdachten niet herkend. Het is lastig om aan te geven wie de klap uitdeelt. Links is het nog een beetje licht (10 uur 's avonds in de zomer), maar het zou 's nachts en in de winter nog donkerder kunnen zijn. Dit zijn geen werkbare beelden, hoewel het licht wel goed is (de personen zijn alleen veel te vaag). Er wordt aangegeven dat veel geweld tegen uniformbeambten (voornamelijk politieagenten) 's avonds en 's nachts gebeurt en dat het reëel is aan te nemen dat dit bij ambulancemedewerkers ook het geval zal zijn. De individuen worden nu vaag: goed beschrijven is erg lastig.

Scenario 2, donker

Er is één slachtoffer, één omstander en één ambulancemedewerker, maar ze zijn allen schimmen op de beelden. De situatie is overzichtelijk maar het gebeurt veel te ver weg. Het beeldmateriaal zal nooit uitsluiting kunnen bieden.

Scenario 2, schemer

Hier is het al beter te zien dat de verdachte een gestreept shirt aanheeft, maar eigenlijk is het te ver weg om het goed te zien. Opgemerkt wordt dat al zou het je eigen buurjongen zijn, je hem op de beelden niet zou herkennen. Je kan iemand ermee confronteren als hij aangeeft wel op de plaats te zijn geweest maar volhoudt niet te hebben geslagen. Deze beelden zijn an sich niet genoeg voor de opsporing. Als aanvullend materiaal is het wel waardevol. De identiteit van de verdachte moet je dan ook op een andere wijze achterhalen, bijvoorbeeld via de getuigenverklaringen van omwonenden of omstanders. Ook het maken van een proces-verbaal van de daden van de verdachte is mogelijk.

Scenario 2, daglicht

De herkenbaarheid van de verdachten is niet veel beter dan in de schemering. De kleur (bijvoorbeeld het rood van het petje) is wel beter te zien. De beelden zijn duidelijk, maar de afstand is te ver. Hierbij wordt wel opgemerkt dat de ambulance normaliter dichter bij het slachtoffer staan (zo'n 5 meter). Een paar procent van de ambulancemedewerkers geeft in de enquête aan wellicht bewust de ambulance verder weg zetten, om zo te voorkomen dat hun eigen handelen op beeld komt.

Berenschot

Conclusie: overdag is het beeld goed. 20 meter is wel erg ver. Deze beelden kunnen voor de opsporing worden gebruikt. In de schemersituatie hebben de beelden wel waarde voor de opsporing, maar dan meer als ondersteuning. In het donker heb je aan deze camera's eigenlijk niets.

Bijlage 3

Verslag vervolgingssimulatie

Vervolgingssimulatie 18 september 2009, Berenschot Utrecht

Scenario 1, daglicht

De Officier van Justitie zegt dat de jongen met de witte pet herkend kan worden, hij hoort duidelijk bij de groep. Capuchons maken de herkenning van anderen moeilijk. Je zou stills kunnen maken van de jongen met het petje. Het gezicht van de jongen met de grijze capuchon kan mogelijk digitaal opgewerkt worden. De kwaliteit van de beelden is op zich goed. De capuchons maken herkenning moeilijk, maar dit type kleding is in de praktijk wel realistisch. De Officier van Justitie zou hier zeker foto's uithalen en gebruiken op een zitting. Bovendien kunnen de beelden worden gebruikt in het verhoor. De klap komt uit het niets, dat is duidelijk te zien. Een verweer van de verdachte dat hij genoodzaakt was om te slaan is dan niet meer aan de orde. Het tonen van de foto's achter elkaar is hiervoor wel belangrijk.

De rechter zegt dat bij bekennen van de verdachte op zichzelf bezien geen beeld meer nodig is. Het beeld geeft wel een indruk van de dreiging (sfeerbeeld), zoals het filmpje uit Hoek van Holland. Als hij ook nog wordt aangewezen door twee getuigen, dan heb je een zaak. Ook als je ze gevonden hebt en hen confronteert met de beelden, dan bestaat er een kans dat ze mogelijk eerder zullen bekennen als ze zichzelf zien. Hij voegt toe dat een rechter altijd op zoek is naar objectief bewijsmateriaal. De beelden kunnen in bepaalde omstandigheden die functie hebben.

De advocaat zou niemand herkennen, maar vraagt zich af of dit heeft te maken met de kwaliteit van de opnames of de mode van tegenwoordig. Herkenbaarheid is een moeilijk punt. Je ziet wel duidelijk dat er wordt gevochten en geslagen. De beelden kunnen goed gebruikt worden om de getuigenverklaringen te completeren, zeker als je de jongens met deze beelden confronteert. De beelden hebben meerwaarde ter ondersteuning van de bewijsvoering, niet voor herkenbaarheid: de jongens zullen eerder bekennen als ze dit zien. Bovendien wordt de sfeer goed weergegeven.

De rechter zegt dat het achteraf lastig is om de gang van zaken te reconstrueren, vooral als het donker is en het incident binnen gebeurt, zoals bij een caféruzie. Beelden kunnen nuttig zijn om bij de reconstructie personen aan te wijzen. De rechter zegt dat hij op het cruciale moment vrij duidelijk een persoon met een capuchon bij de ambulancemedewerker ziet staan. Met een getuigenverklaring van de ambulancemedewerker zou je een goede zaak hebben, alhoewel hij ook aangeeft dat hij niet weet wie zich onder de capuchon bevindt. De Officier van Justitie zegt dat dit kan als een verdachte in de camera kijkt. Je kan de beelden digitaal vergroten en gezichten als zodanig zichtbaar maken. In een dergelijk geval kunnen de beelden als zelfstandig bewijs dienen.

Er wordt opgemerkt dat voor de bruikbaarheid van beelden overdag een instelling van vijf megapixel nodig is. 's Avonds en 's nachts is eigenlijk een instelling van twee megapixel nodig om goed beeld te krijgen. Amsterdam heeft nu de eerste camera's met een automatische omschakeling. Over enkele maanden zijn er volgens hem nog weer betere camera's.

Scenario 1, schemer

De Officier van Justitie geeft aan dat op het eind van de beelden de verdachten wat dichterbij en wat beter in beeld komen. Voor de rest zie je betrekkelijk weinig. De rechter geeft aan dat dat het zwakke punt is. De situatie is nu nog vrij overzichtelijk door de inscenering, maar vaak staan er meerdere personen op beeld en staan deze personen ook nog eens tussen de verdachte en de camera in. Het is vaak toeval of het er goed opstaat. De sfeer is wel duidelijk. De advocaat zegt dat de beelden onduidelijk zijn, maar dat je de sfeer hier wel uit kan halen. Je ziet wel wat, maar je kan niemand herkennen. Je ziet duidelijk de klap en de figuur, maar dit kan hoogstens als ondersteunend bewijs worden gebruikt.

De Officier van Justitie merkt op dat aan het eind een jongen met een petje in de camera kijkt en in het licht staat. Hij is goed te herkennen. De rechter zegt dat het hem doet denken aan de Picornie-zaak, je ziet een beweging, maar personen zijn niet te herkennen. Dit wordt lastiger naar mate mensen door elkaar staan en de menigte meer een kluwen mensen wordt. De cruciale beelden zie je wel en deze hebben dezelfde vervolgingswaarde als de beelden bij daglicht. Hoe donkerder het wordt, hoe meer mensen op elkaar gaan lijken.

De Officier van Justitie merkt op dat als er een vechtpartij gaande is, je niet per sé hoeft te weten wie er heeft geslagen, wanneer je de groep wil vervolgen voor openlijke geweldpleging. Ze dragen dan een gezamenlijke verantwoordelijkheid; en je past de tenlastelegging ook aan op wat je uit de beelden kan halen. Als je bij de vechtpartij bent betrokken, kun je strafbaar zijn voor het plegen van openlijke geweldpleging. De straffen zijn ongeveer hetzelfde. . Je zal eerder iemand vervolgen voor (poging tot) zware mishandeling wanneer het slachtoffer ernstig letsel heeft opgelopen.

De rechter geeft aan dat dit vaak het geval is, vooral als iemand bijvoorbeeld op een gemene manier is aangevallen, van achteren of terwijl hij al op de grond ligt. De Officier van Justitie beaamt dat de aard van het misdrijf veel meer dan de tenlastelegging de strafmaat bepaalt.

De vraag is of het ontbreken van het geluid bij deze beelden uitmaakt. Iedereen beaamt dit. De rechter voegt hieraan toe dat verbaal geweld ook geweld is en je dit nu niet hoort. De Officier van Justitie zegt dat verbaal geweld uiteraard niet zo zwaar wordt bestraft als openlijke geweldpleging.

Wanneer er zwaar letsel is, wordt geprobeerd te vervolgen en vast te stellen wie het letsel daadwerkelijk heeft toegebracht en wordt veelal voor (medeplegen van) zware mishandeling vervolgd en minder snel voor openlijke geweldpleging. Aan de andere kant worden kanttekeningen geplaatst bij de kwaliteit van geluidsopnames. Deze is doorgaans erg slecht.

De rechter zegt dat geluid meerwaarde kan hebben, je kan bijvoorbeeld horen of iemand de groep aanspoort om geweld te gaan gebruiken. Ook zou een advocaat nu kunnen zeggen dat de ambulancemedewerker in de weg stond bij een vechtpartij tussen de leden van de groep onderling en dat er dus van opzet geen sprake is. Hij benadrukt de casuïstische aard van deze voorbeelden. De advocaat zegt dat met geluid mogelijk te achterhalen is of de daders worden aangespoord. Aansporen betekent immers medeplegen. Dit is voor deze pilot een brug te ver. De Officier van Justitie benadrukt dat je dan moet zien wie het zegt. Je hebt last van stemvervorming en de drukte in de menigte. De beelden zijn nu ook te gebruiken als de anderen in de groep één iemand willen aanwijzen en zo zichzelf willen vrijpleiten.

Scenario 1, donker

De Officier van Justitie meent dat dit beeld alleen geschikt is voor het sfeerbeeld, maar dan moeten de verdachten al gepakt zijn. Voor de opsporing zelf zijn de beelden onbruikbaar. De rechter beaamt dat het een kluwen is en dat je nauwelijks kan zien wie wat doet. Er wordt geconcludeerd dat er twee personen voor staan en dat je in ieder geval kan zien dat zij op dat moment de ambulancemedewerker niet slaan. Hier kan de Technische Recherche niet zoveel mee.

De rechter zegt dat de beelden in het donker nu nauwelijks toegevoegde waarde hebben. Er wordt gezegd dat de reflecterende hesjes van de ambulancemedewerkers het beeld verstoren, maar dat ze deze moeten dragen vanwege de verkeersveiligheid. De Officier van Justitie meent wel dat je op deze beelden kan zien dat het geweld uit het niets komt, er is geen agressie van de kant van het ambulancepersoneel. Hier wordt aan toegevoegd dat je het eventuele verbale geweld niet hoort. De Officier van Justitie zegt dat deze beelden niet bruikbaar zijn op een zitting.

De rechter zegt dat de sfeer meestal ook blijkt uit het dossier. Je ziet niets gemeens op de beelden buiten de klap, het lijkt op een standaard vechtpartij, de beelden voegen niets toe. De Officier van Justitie zegt dat dit misschien wel het geval is als je wilt bewijzen dat de mishandeling juist gruwelijker is dan de verdachten verklaren. De rechter zegt dat de kwaliteit in deze situaties vaak ondermaats is, ook bij camera's waarvan je dat niet verwacht. De camera's hebben dan hoogstens een preventief effect. Geconcludeerd wordt dat een eventueel standpunt van de Officier dat de dader degene met de capuchon is makkelijk onderuit te halen is. Er zijn immers meerdere personen met een capuchon. De advocaat beaamt dit, hij kan niets met deze beelden.

Scenario 2, donker

Iedereen concludeert dat je niets ziet. De beelden zijn te donker en het incident gebeurt te ver weg. De Officier van Justitie concludeert ook dat het incident zich buiten de lichtbron van de ambulance afspeelt. Je ziet dat de ambulancemedewerker valt, maar hij kan gestruikeld zijn, of alleen maar zijn reflecterende hesje uitdoen. Men concludeert dat deze beelden in het geheel niet als bewijsmateriaal kunnen worden gebruikt.

Scenario 2, schemer

Er wordt gevraagd of deze beelden bruikbaar zijn als je ze 'op laat poetsen'. De Officier van Justitie zegt dat als de beelden bewerkt worden, dit in het dossier moet worden beschreven. Het forensisch instituut zou er wel wat mee kunnen. Er staat op een hoop op beeld en er is geen reflectie. De Officier van Justitie zegt dat als je weet wie de jongen is je hem de beelden kan voorleggen, je ziet dat hij slaat. Je kan hem echter niet identificeren.

De rechter ziet dat twee personen elkaar naderen, maar dat het lastig is om te zien wie als eerste wat zou hebben gedaan. Het is niet waarschijnlijk dat de ambulancemedewerker zou zijn begonnen, maar het is niet uit te sluiten. De verdachte zou kunnen zeggen dat hij eerst een duw kreeg van de ambulancemedewerker. Er wordt gevraagd of er twijfel bestaat over wie eerst slaat. De rechter zegt dat dit niet hoeft, maar dat je de beelden dan grondig zou moeten analyseren. De Officier van Justitie merkt nog op dat het lijkt of de verdachte even wordt meegenomen door de ambulancemedewerker.

Scenario 2, daglicht

Volgens de Officier van Justitie zijn deze beelden bruikbaarder dan de vorige twee, zeker als je de beelden dichterbij kan halen. Je ziet dat de ambulancemedewerker geslagen wordt, maar niet hoe de gebeurtenissen precies verlopen. Dit hoeft echter niet relevant te zijn. Bovendien ligt het erg voor de hand dat de dader een relatie heeft met de patiënt. Dat biedt weer handvaten voor de opsporing.

De advocaat geeft toe dat hij de verdachte als agressor ziet, maar dit als zijn advocaat natuurlijk niet zal zeggen in de rechtszaal. Er wordt gevraagd of de verdachte kan worden veroordeeld als er alleen een verklaring van de ambulancemedewerker ligt. De advocaat zegt dat dit lastig is, omdat er geen herkenning van de dader mogelijk is, maar je ziet wel dat iemand hem de struiken in slaat.

De rechter geeft aan dat hij het nog moeilijk vindt. Je bekijkt de beelden vanuit een bepaalde mindset. Je weet dat het ambulancemedewerkers zijn, je gaat de beelden interpreteren en maakt voor jezelf in gedachten een reconstructie van het incident.

Het beeld is niet helemaal haarscherp en bestaat de kans dat een rechter de beelden zelf kleurt. Het risico bestaat dat je ziet wat je wil zien.

Er wordt opgemerkt dat 20 meter wel erg ver is. Allen beamen dit. Er is ondersteunend bewijs nodig. De Officier van Justitie benadrukt dat eerst de dader moet worden gevonden en zegt dat er altijd meer materiaal is dan de beelden van de ambulance. De opsporingsambtenaren vonden dat de beelden bruikbaar zijn voor de opsporing, maar dat hij concludeert dat ze voor de zitting minder geschikt zijn.

De rechter zegt dat ambulancemedewerkers niet zijn ingesteld om daders te herkennen, ze zijn met hun werk bezig. Hij benadrukt dat het scenario dat een ambulancemedewerker tegen een omstander ingaat uiterst onwaarschijnlijk is. De beelden zijn bruikbaar voor de sfeer, maar je moet erg terughoudend omgaan met je eigen waarneming. De Officier van Justitie zegt dat de ambulancemedewerkers waarschijnlijk wel op de hoogte zijn van de agressieve sfeer en dat de ambulance dicht bij het slachtoffer wordt gezet. Er wordt gezegd dat de ambulancemedewerkers nooit rekening houden met de aanwezigheid van de camera.

Bewaartermijn

Met betrekking tot de korte bewaartermijn van de beelden wordt ook opgemerkt dat zeer snel weten van de beelden mogelijk iemand (bijvoorbeeld de patiënt) ertoe kan aanzetten een civiele juridische procedure te starten, wanneer hij of zij het vermoeden heeft dat een onrechtmatige daad of onnadenkende handeling heeft plaatsgevonden, ook al worden de beelden automatisch gewist (tenzij ze zijn veiliggesteld). Een langere bewaartermijn kan dit vermoeden van bewust snel weten tegengaan.

Bijlage 4

Landelijk juridisch protocol

Pilotprotocol 'Camera's op ambulances'

Onderstaand pilotprotocol omvat het juridisch kader voor de pilot 'Camera's op ambulances'. Doel van de pilot is nagaan of camerabeelden een bijdrage kunnen leveren aan de opsporing, vervolging en veroordeling (bewijsvoering) van daders van agressie en geweld jegens ambulancepersoneel en – materieel. Deelnemende regio's onderschrijven het overkoepelende protocol en hebben daarnaast de mogelijkheid om dit basisprotocol te verbijzonderen naar de eigen regio. Dit tijdelijke basisprotocol geldt enkel voor de duur van de pilot: tot en met 2 januari 2010. Bij de tussentijdse evaluatie zal worden gezien of en waar het basisprotocol aanpassing behoeft in het geval van het plaatsen van camera's op ambulances op landelijk niveau. Daarnaast zullen deelnemende regio's zelf zorgdragen voor een intern protocol ten behoeve van de eigen werknemers en een protocol voor de meldkamer.

1. De camera's worden geplaatst op ambulances ter bescherming van het ambulancepersoneel en hun materieel. Het plaatsen van camera's op ambulances en de uitvoering van de pilots behoeft als zodanig geen aparte juridische grondslag.
2. De opslag van de beelden en de verwerking ervan vallen onder de reikwijdte van de Wet bescherming persoonsgegevens (WBP). De melding van de gegevensverwerking aan het CBP vindt plaats door de ambulancevervoerders.
3. Het doel van de cameraregistratie is het leveren van een bijdrage aan de opsporing en vervolging van strafbare feiten jegens ambulancepersoneel.
4. Het gebruik van camera's dient kenbaar te worden gemaakt door het plaatsen van stickers op de zijkanten van de ambulancewagen.
5. Individuele ambulancediensten dienen m.b.t. het beheer en de beveiliging in ieder geval het volgende zelf protocollair vast te leggen:
 - welke personen toegang hebben tot de blackbox;
 - op welke momenten opname plaatsvindt (continue of alleen op de handelingsplaatsen, danwel op de handelingsplaatsen en in een ruimere zone daaromheen)
6. De camera's worden op de buitenkant van de ambulance geplaatst. Er kunnen derhalve alleen in de directe omgeving van de ambulance opnames worden gemaakt. Camera's worden niet door ambulancepersoneel gedragen, noch op/aan de kleding van het ambulancepersoneel bevestigd.
7. De beelden worden alleen opgeslagen in de blackbox in de ambulance. De beelden worden niet opgeslagen bij de meldkamer (wit). Wel kunnen regio's er voor kiezen om de beelden rechtstreeks bij de meldkamer (wit) binnen te laten komen.

8. De regio's kunnen er voor kiezen om de beelden in situaties die (be)dreigend zijn door een druk op de knop door een ambulancemedewerker of door de meldkamer (wit) aan de meldkamer van blauw te tonen.
9. Camerabeelden worden niet langer dan 24 uur bewaard. Alleen in geval van een incident waarbij sprake is van geweld of agressie danwel andere strafbare feiten jegens ambulancepersoneel kunnen de beelden langer worden bewaard.
10. Individuele ambulancediensten verstrekken de beelden bij voorkeur zelf aan de politie bij aangifte van een strafbaar feit conform het voor die dienst geldend protocol.
11. Indien strafbare feiten worden vervolgd en de beelden ter openbare terechtzitting worden vertoond, worden technische middelen ingezet om de patiënt – niet dader – onherkenbaar te maken.
12. Indien de patiënt van agressie en geweld jegens ambulancepersoneel wordt verdacht, geldt dat de camerabeelden rechtmatig zijn verkregen en dat de beelden derhalve voor strafvorderlijke doeleinden gebruikt mogen en kunnen worden.
13. Camerabeelden kunnen zonder bezwaar, via de eigen waarneming van de rechter ex art. 339 lid 1 aanhef en onder 1 Sv., als bewijs in een strafzaak worden gebruikt, mits in beginsel rechtmatig verkregen.
14. Camerabeelden dienen technisch en kwalitatief van dien aard te zijn dat zij goed en zonder voorbehoud bruikbaar zijn voor opsporing en vervolging, gelet op het doel van deze pilot.
15. De technische specificaties moeten communicatie met de meldkamer mogelijk maken. De keuze voor het al dan niet bekijken van de beelden én de vraag door wie deze keuze wordt gemaakt, wordt door de betrokken regionale partijen gezamenlijk met elkaar afgestemd.
16. Het gebruik van beelden ten behoeve van tuchtzaken dient conform het geldende tuchtrecht te worden beoordeeld en valt buiten het bestek van deze pilot.

Voor de financiering en verantwoordelijkheidsverdeling wordt verwezen naar het Plan van Aanpak pilot camera's op ambulances.

Bijlage 5

Onderzoeksresultaten enquête veiligheidsbeleving

1. Inleiding

Om de impact en toegevoegde waarde van deze camera's op de veiligheidsbeleving vast te kunnen stellen heeft onder het ambulancepersoneel van de deelnemende organisaties aan de pilot een meting plaatsgevonden naar de veiligheidsbeleving, waarbij ook de beoordeling van en de ervaring met de camera's is meegenomen.

Leeswijzer

In deze rapportage wordt gewerkt met percentages, vanwege afronding tellen niet alle percentages op tot 100% maar tot 101% of 99%. Daarnaast wordt in een aantal gevallen een vergelijking gemaakt tussen ambulancemedewerkers die op een ambulance met camera's hebben gewerkt en zij die dit niet hebben gedaan. In twee regio's zijn al ambulances uitgerust met camera's, te weten GGD Ambulancezorg Den Haag en UMCG. Om een goede vergelijking te maken tussen mensen die op een ambulance met camera's hebben gewerkt en zij die dit niet hebben gedaan, wordt een vergelijking binnen een regio gemaakt. Dit is alleen mogelijk voor de regio UMCG omdat in de regio GGD Ambulancezorg Den Haag de groep die niet op een ambulance met camera's heeft gewerkt te klein is om statistische berekeningen te kunnen maken.

Onderzoeksvragen

Om aan de doelstelling van het onderzoek te kunnen voldoen zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld die door middel van het onderzoek worden beantwoord:

- Hoe beoordeelt het ambulancepersoneel de camera's op de ambulance?
- Welke ervaringen heeft het ambulancepersoneel met camera's op de ambulance?
- Wat is de invloed van de agressie en geweld op het functioneren (in termen van emotie/gevoel/beleving/gedrag) van het ambulancepersoneel?
- Wat is de invloed van camera's op de veiligheidsbeleving van ambulancepersoneel?
- Zijn er nog andere factoren die de veiligheidsbeleving van ambulancepersoneel beïnvloeden?

Definities

In het onderzoek wordt gesproken over agressie en geweld. Onder agressie en geweld wordt verstaan:

Verbale agressie

schelden, schreeuwen, vernederen, treiteren, pesten

Bedreiging/intimidatie

bedreigen, stalken, achtervolgen, chanteren, onder druk zetten, dreigbrief, gezinsleden bedreigen

Seksuele intimidatie

nafluiten, seksueel getinte opmerkingen, blikken of handtastelijkheden

Discriminatie

negatieve opmerkingen of gedragingen met betrekking tot sekse, huidskleur, geloof, leeftijd of seksuele geaardheid

Fysieke agressie

duwen, slaan, schoppen, vastgrijpen, verwonden, gooien met/vernielen van voorwerpen

Hinderen in de uitvoering van het werk

geen ruimte bieden aan ambulancepersoneel, in het verkeer

Uitvoering van het onderzoek

In augustus 2009 zijn alle ambulancemedewerkers van de pilotregio's door middel van e-mail uitgenodigd deel te nemen aan het onderzoek. Zij konden daarvoor een online enquête invullen. Op het moment van afname van de vragenlijst waren de ambulances nog niet voorzien van camerasystemen die voldoen aan de vastgestelde technische eisen. Wel werd in de regio's UMCG en GGD Ambulancezorg Den Haag al met andere camera's op de ambulances gereden.

2. Respons

Van alle 597 ambulancemedewerkers is uiteindelijk 47% begonnen met het invullen de vragenlijst. Niet iedereen heeft de gehele vragenlijst ingevuld, 88% van de personen die hebben gereageerd heeft de gehele vragenlijst ingevuld. De respons van de volledig ingevulde vragenlijsten is daarmee 41%. Dit is gelijk verdeeld over de regio's. De respons per regio is weergegeven in onderstaande tabel. Van de respondenten is 41% ambulancechauffeur en 59% ambulanceverpleegkundige.

Tabel 12: Respons per regio

Regio	Aantal personen uitgenodigd	Aantal personen gereageerd	% respons
AZRR	172	75	44%
GGD Ambulancezorg Den Haag	105	51	49%
UMCG	231	108	47%
VZA	89	45	51%
Totaal	597	279	47%

Van de respondenten is 81% man en 19% vrouw en het overgrote deel is tussen de 35 en de 55 jaar. De ervaring van de respondenten op de ambulances is nogal verdeeld.

Tabel 13: Verdeling respondenten naar leeftijdscategorie

Leeftijdscategorie	
Jonger dan 24 jaar	0%
25-34 jaar	16%
35-44 jaar	42%
45-54 jaar	39%
55 jaar en ouder	4%

Aantal jaar werkzaam op ambulance	
0-5 jaar	17%
5-10 jaar	25%
10-15 jaar	28%
15-20 jaar	15%
Langer dan 20 jaar	17%

3. Omschrijving werkveld

De meeste ambulancemedewerkers (93%) werken op een ambulance en niet op andere voertuigen, zij werken dus altijd met zijn tweeën. Een klein deel (7%) werkt (ook) op een rapid responder. Dit kan een auto zijn of een motor. Op de rapid responder wordt alleen gewerkt. In de regio's UMCG en GGD Ambulancezorg Den Haag zijn al een aantal ambulances uitgerust met camera's, dit zijn echter oudere camera's van minder goede kwaliteit.

Van alle respondenten geeft 35% aan op een ambulance met camera te hebben gewerkt. In de voornoemde regio's is dat in de regio GGD Ambulancezorg Den Haag 88% en in de regio UMCG 37%.

De camera's op de ambulance hebben een beperkte afstand waarbij de beelden nog van voldoende kwaliteit zijn. Het is daarom van belang te weten welk deel van de behandelingen binnen de 10 meter plaatsvindt. Een relatief klein deel van de behandelingen vindt plaats binnen 10 meter van de ambulance, 67% van de respondenten geeft aan dat niet meer dan een kwart van de behandelingen binnen de 10 meter plaatsvindt.

Tabel 14: Behandeling van de patiënt binnen een afstand van 10 meter tot de ambulance

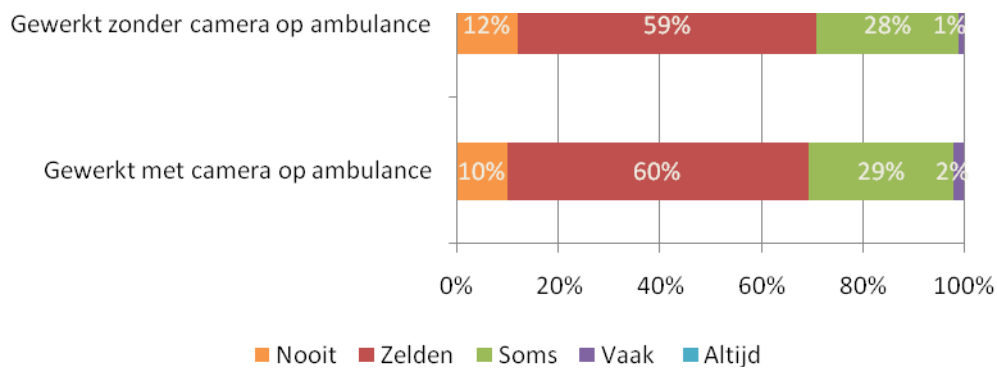
Frequentie	% respondenten
In minder dan 10% van de gevallen	38%
In 10 tot 25% van de gevallen	29%
In 25 tot 50% van de gevallen	18%
In meer dan 50% van de gevallen	16%

4. Veiligheidsbeleving

Met behulp van dit onderzoek wordt bekeken wat de invloed is van camera's op de veiligheidsbeleving van ambulancepersoneel. De exacte invloed van camera's op de veiligheidsbeleving van ambulancemedewerkers is moeilijk vast te stellen; we leven immers niet in een glazen stolp waarin we camera's op ambulances plaatsen en verder niets veranderen. De samenleving gaat verder en daarin gebeuren zaken die ook van invloed kunnen zijn op iemands veiligheidsbeleving. Door middel van de resultaten uit het onderzoek wordt zoveel mogelijk aannemelijk gemaakt wat de invloed van camera's op ambulances op het gevoel van veiligheidsbeleving van ambulancemedewerkers is.

Hier toe is het gevoel van onveiligheid van ambulancemedewerkers die gewerkt hebben op ambulances met camera's vergeleken met het gevoel van onveiligheid van medewerkers die niet gewerkt hebben op ambulances met camera's. Er is geen verschil in gevoelens van onveiligheid tussen ambulancemedewerkers die op een ambulance met of zonder camera's hebben gewerkt. Binnen de regio's is alleen een vergelijking tussen wel en niet gewerkt met camera's op de ambulance mogelijk in de regio UMCG. Ook hier geldt dat er geen verschil in gevoelens van onveiligheid zijn tussen de ambulancemedewerkers.

Figuur 6: Frequentie van het gevoel van onveiligheid van ambulancepersoneel tijdens het werken op de ambulance

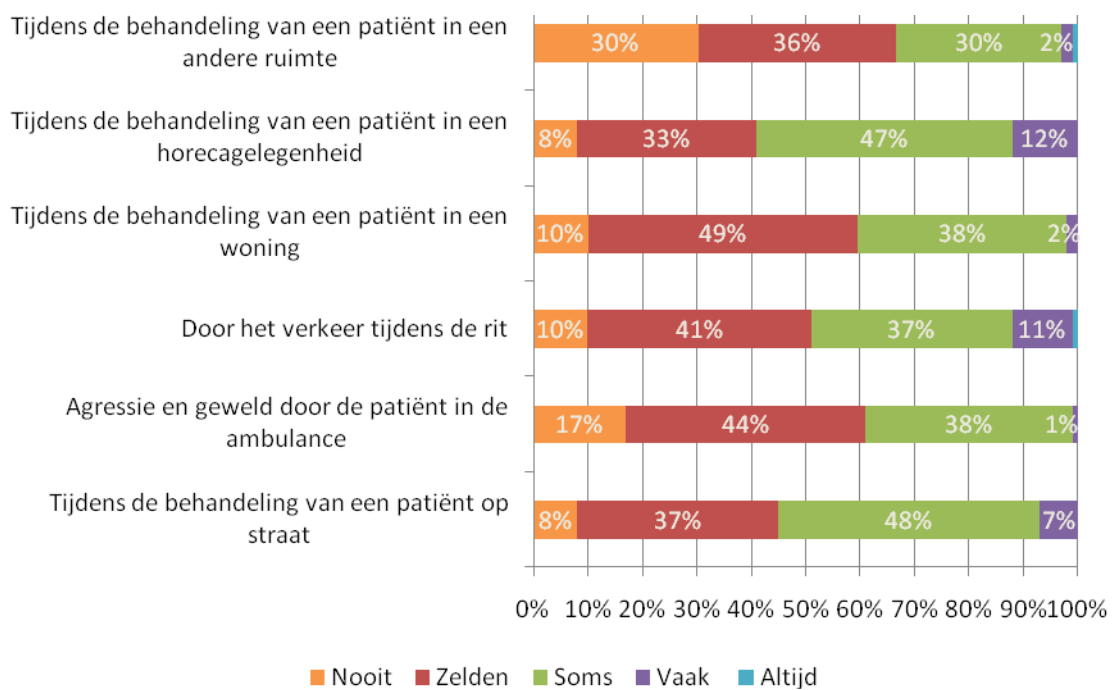

De camera's op de ambulance zijn alleen in staat om beelden op te nemen, er wordt geen geluid opgenomen. De camera's zijn op de ambulance geplaatst en niet op de ambulancemedewerker zelf. Daarnaast zijn de beelden in het donker van mindere kwaliteit en daarom minder bruikbaar dan de beelden die overdag bij licht worden opgenomen, zie hiervoor hoofdstuk 2. Er is daarom aan de ambulancemedewerkers gevraagd in welke mate zij het gevoel hebben dat agressie en geweld op bepaalde plekken en op bepaalde tijdstippen voorkomt.

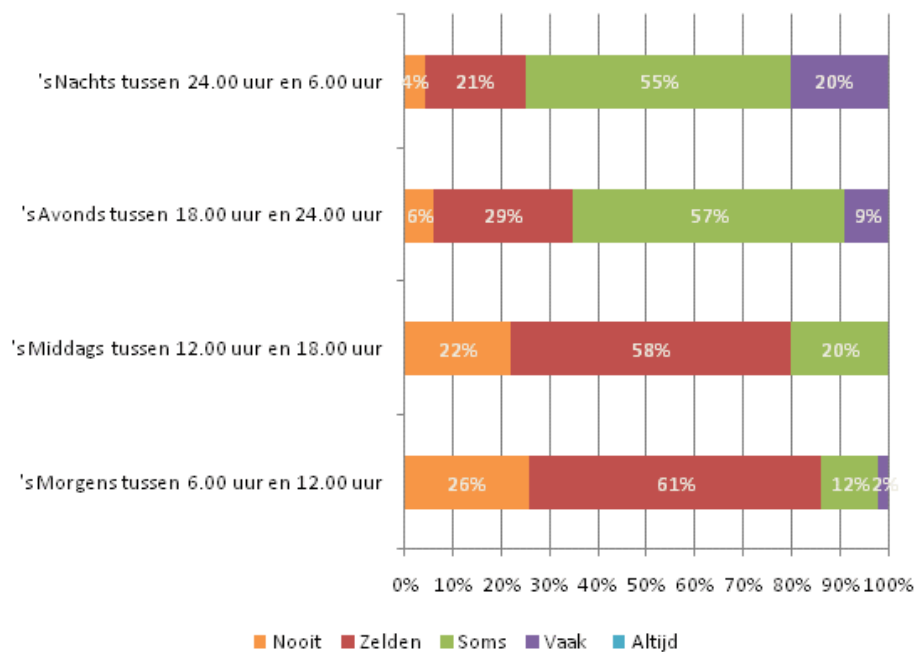
Plaatsen waar het percentage ambulancemedewerkers het gevoel heeft dat agressie en geweld vaker voorkomt zijn bij de behandeling van de patiënt in horecagelegenheden, in het verkeer tijdens de rit en bij de behandeling van de patiënt op straat, zie figuur 3. Voor deze laatste twee plaatsen kan de camera een bijdrage leveren in het vastleggen van agressie en geweld. In horecagelegenheden worden geen beelden opgenomen door de camera op de ambulance.

Het tijdstip waarop agressie en geweld voorkomt is volgens de ambulancemedewerkers met name tussen 6 uur 's avonds en 6 uur 's morgens. Tussen middernacht en 6 uur 's morgens geeft 20% van de respondenten aan dat agressie en geweld vaak voorkomt, zie figuur 4. Het is dan echter vrijwel altijd donker. Overdag (van 6 uur 's morgens tot 6 uur 's avonds) komt agressie en geweld zelden tot nooit voor geeft meer dan 80% van de respondenten aan.

Figuur 7: Beleving van frequentie van agressie en geweld in de volgende situaties

Figuur 8: Beleving van frequentie van agressie en geweld op de volgende tijdstippen

5. Incidenten

Tijdens het werken op de ambulance heeft 84% van de ambulancemedewerkers tijdens zijn loopbaan met één of meerdere vormen van agressie en/of geweld te maken gehad, het afgelopen jaar was dit 70%. 68% van de ambulancemedewerkers heeft met meerdere vormen van geweld te maken gehad. Verbale agressie en hinderen in de uitvoering van het werk komen het meest voor, ook het afgelopen jaar. Van de ambulancemedewerkers heeft 32% tijdens zijn of haar loopbaan alleen met verbale agressie en/of het hinderen in de uitvoering van het werk te maken gehad, dit is gelijk aan het afgelopen jaar.

Tabel 15: Percentage van het ambulancepersoneel dat te maken heeft gehad met genoemde vormen van agressie en geweld

	Mee te maken gehad in loopbaan	Mee te maken gehad afgelopen jaar	Aantal keer voorgekomen afgelopen jaar onder de respondenten
Verbale agressie	74%	59%	624
Bedreiging/intimidatie	27%	17%	81
Seksuele intimidatie	9%	7%	41
Discriminatie	10%	7%	51
Fysieke agressie	36%	25%	129
Hinderen in de uitvoering van het werk	62%	53%	1245

Van het ambulancepersoneel is 64% het afgelopen jaar getuige geweest van één of meerdere vormen van agressie en/of geweld jegens een collega. Het gaat hierbij om de onderstaande vormen van agressie of geweld. Ook hier geldt dat verbale agressie en het hinderen in de uitvoering van het werk het meeste voorkomen.

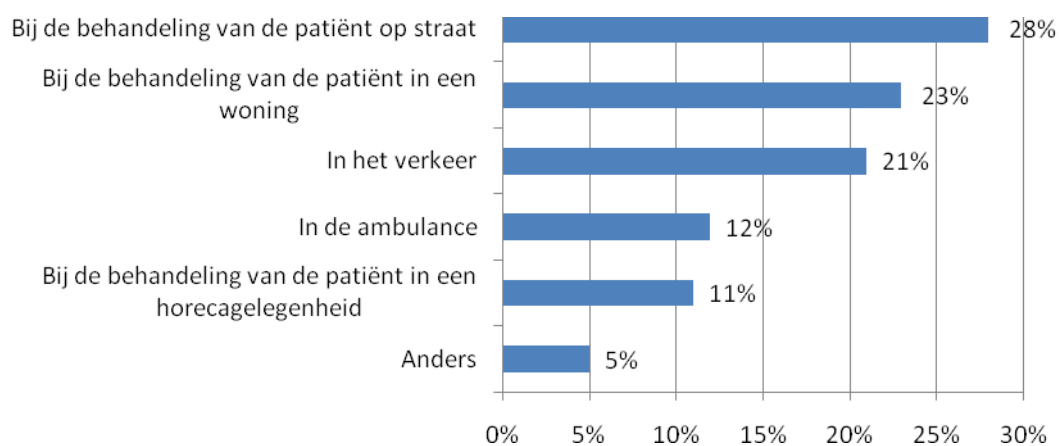
Tabel 16: Percentage dat van betreffende vorm van agressie/geweld jegens een collega getuige is geweest

	%
Verbale agressie	52%
Bedreiging/intimidatie	13%
Seksuele intimidatie	5%
Discriminatie	8%
Fysieke agressie	16%
Hinderen in de uitvoering van het werk	42%

De plaats waar het vaakst agressie en geweld voorkomt is bij de behandeling van de patiënt op straat, gevolgd door bij de behandeling van de patiënt in een woning en in het verkeer. Opvallend is dat dit niet overeenkomt met het gevoel van ambulancemedewerker waar vaak agressie en geweld voorkomt. Woningen worden dan niet als plek genoemd waar vaak agressie en geweld voorkomt en horecagelegenheden wel. Bij incidenten op straat en in het verkeer kunnen de camera's op de ambulances de incidenten vastleggen, bij incidenten in de woning is dat niet het geval.

Over het geheel genomen kan op basis van de plaats van het laatste incident worden gezegd dat in ongeveer de helft van de incidenten de mogelijkheid bestaat dat de camera op de ambulance het incident heeft vastgelegd. Bij de andere helft van de incidenten is dat zeker niet het geval omdat het incident buiten het bereik van de camera's plaatsvond.

Figuur 9: De plaats waar het laatste incident heeft plaatsgevonden

Het ging bij het laatste incident in 72% van de gevallen om één dader. Wanneer het een dadergroep betrof dan bestond deze meestal uit 2 tot 10 personen.

6. Invloed van agressie en geweld op het functioneren

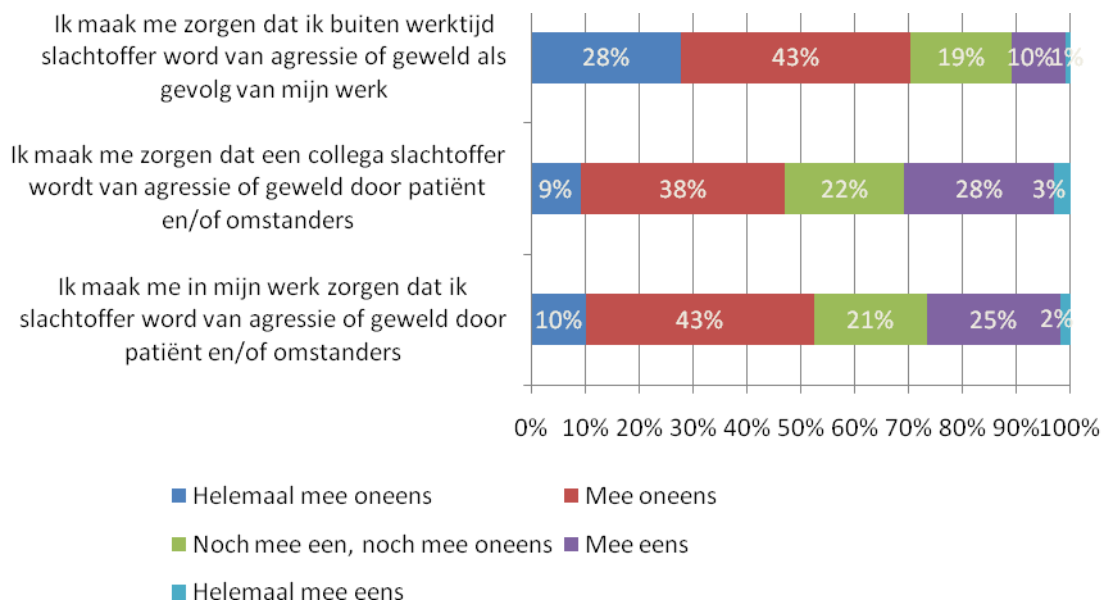
Angst voor slachtofferschap

De angst voor slachtofferschap van agressie en geweld is bij 27% van de ambulancemedewerkers die op een ambulance met camera's hebben gewerkt aanwezig en bij 23% van de ambulancemedewerkers die niet op een ambulance met camera's heeft gewerkt. Dit verschil is statistisch niet significant ($p=0,644$). Er is dus geen verschil in angst voor slachtofferschap tussen medewerkers die op een ambulance met camera hebben gewerkt en diegenen die dit niet hebben gedaan, zie figuur 6 en 7. Ook binnen de regio UMCG is er geen verschil in het percentage medewerkers dat zich zorgen maakt wel eens slachtoffer te worden van agressie en geweld. Wel zijn er verschillen tussen de regio's. Bij UMCG geeft 13% aan het (helemaal) eens te zijn met de stelling dat ze zich zorgen maken tijdens het werk slachtoffer te worden van agressie in geweld, in de regio AZRR 26%, in de regio VZA 30% en in de regio GGD Ambulancezorg Den Haag 41%.

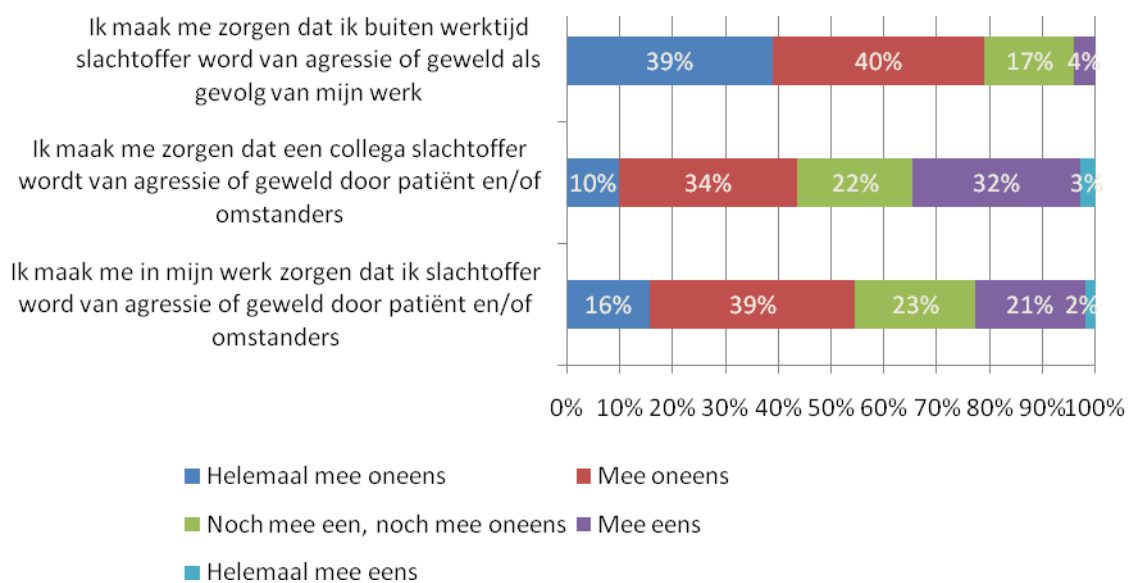
Het deel van de ambulancemedewerkers dat zich zorgen maakt dat een collega slachtoffer wordt van agressie en geweld is iets groter dan het deel dat zich zorgen maakt dat ze zelf slachtoffer wordt van agressie en geweld. Ook hier is echter geen verschil tussen medewerkers die op een ambulance met camera hebben gewerkt en diegenen die dit niet hebben gedaan.

Alleen voor agressie en geweld buiten werktijd als gevolg van het werk van de ambulancemedewerker is een verschil ($p=0,085$) tussen de medewerkers die gewerkt hebben op een ambulance met camera's en de medewerkers die dit niet hebben gedaan. Van medewerkers die wel hebben gewerkt op een ambulance met camera's maakt 6% meer zich zorgen dat zij buiten werktijd slachtoffer worden van agressie of geweld als gevolg van het werken op de ambulance. Binnen de regio Drenthe waar een vergelijk mogelijk is tussen medewerkers die wel en medewerkers die niet op een ambulance met camera's hebben gewerkt is dit verschil echter niet aanwezig. Het verschil lijkt dan ook niet door het werken op een ambulance met of zonder camera's te komen maar eerder door de regio. In de regio Haaglanden geeft 20% van de medewerkers aan zich zorgen te maken dat zij buiten werktijd slachtoffer wordt van agressie of geweld als gevolg van zijn of haar werk. In de overige regio's ligt dit percentage op 2 tot 4%. Juist in de regio Haaglanden heeft bijna 9 op de 10 medewerkers gewerkt op een ambulance met camera.

Figuur 10: De angst voor slachtofferschap van de personen die op ambulance hebben gewerkt met camera's

Figuur 11: De angst voor slachtofferschap van de personen die niet op ambulance hebben gewerkt met camera's

Inschatting kans op slachtofferschap

Ongeveer één op de vijf ambulancemedewerker acht de kans groot tot zeer groot om tijdens het werk op de ambulance geconfronteerd te worden met agressie en geweld. Gezien het percentage ambulancemedewerkers dat het afgelopen jaar te maken had met één of meerdere vormen van agressie en geweld, zo'n 70%, is dit percentage relatief laag. Blijkbaar is de perceptie van de kans op slachtofferschap afwijkend van de werkelijkheid. Er is hierbij geen verschil tussen medewerkers die op een ambulance met camera's hebben gewerkt en zij die dat niet hebben gedaan. Ook niet wanneer alleen naar de regio UMCG wordt gekeken waarbij een vergelijk binnen de regio mogelijk is. Wel is er een verschil tussen de regio's. De kans wordt groter ingeschat bij de regio's in de Randstad.

Tabel 17: de inschatting van de kans om tijdens het werk op de ambulance te worden geconfronteerd met agressie en geweld

	Gewerkt op ambulance <u>met</u> camera's	Gewerkt op ambulance <u>zonder</u> camera's
Zeer klein	8%	12%
Klein	34%	29%
Niet klein/niet groot	37%	41%
Groot	20%	18%
Zeer groot	2%	1%

Verzuimgedrag

Verzuim als gevolg van agressie en geweld komt vrijwel niet voor. Twee procent van de medewerkers heeft zich ziek gemeld als gevolg van agressie en geweld. Wanneer medewerkers zich ziekmelden gaat het meestal om een paar dagen en in één geval ging dit om een periode van langer dan twee maanden.

Tabel 18: Het aantal dagen dat ziek is gemeld als gevolg van agressie en geweld

	Gewerkt op ambulance <u>met</u> camera's	Gewerkt op ambulance <u>zonder</u> camera's
0 dagen	97%	98%
1-5 dagen	2%	1%
1-3 weken	1%	0%
3 weken tot 2 maanden	0%	0%
Langer dan 2 maanden	0%	1%

Aangiftebereidheid

Minder dan een derde van de medewerkers die te maken heeft gehad met agressie en geweld heeft van het laatste incident ook melding gemaakt bij zijn leidinggevende. Van het laatste incident is door 24% van de respondenten melding gemaakt bij de leidinggevende. Er is geen verschil tussen medewerkers die wel of niet op een ambulance met camera hebben gewerkt in het melden van het incident bij de leidinggevende. Hierbij moet worden opgemerkt dat niet bekend is of tijdens het incident werd gewerkt op een ambulance met camera. Diegene die geen melding maakten deden dit om de volgende redenen:

- Het hoort erbij, je verlegt je grenzen
- De omstandigheden vergoelijkten de agressie (emoties, hoort bij ziektebeeld, alcohol etc.)

- De politie was er al bij
- Was met andere belangrijke zaken bezig
- Geen aanleiding, is veel werk
- Heeft geen zin
- Ik had er geen last van/ niet ernstig genoeg
- Bespreekbaar gemaakt bij dader, die bood gelijk zijn excuses aan
- Niet aan gedacht
- Het was niet persoonlijk

Van het laatste incident is door 21% van de respondenten melding gemaakt bij de politie. Tweederde van de medewerkers die melding maakt bij zijn leidinggevende maakt ook melding bij de politie en 5% die geen melding maakt bij zijn leidinggevende doet dit wel bij de politie. Ook hier geldt dat er geen verschil is in het doen van melding bij de politie tussen medewerkers die op een ambulance met camera en medewerkers die op een ambulance zonder camera hebben gewerkt.

Diegene die geen melding maakten deden dit om de volgende redenen:

De reden die hierboven bij geen melding bij leidinggevende worden genoemd komen ook hier terug daarnaast worden genoemd:

- De politie was ter plaatse
- Er wordt niets mee gedaan
- Niet anoniem

Van de medewerkers die van het laatste incident melding hebben gemaakt bij de politie doet de helft ook aangifte. Er is door 13% van de respondenten aangifte gedaan bij de politie van het laatste incident. Er is daarbij geen verschil tussen medewerkers die op een ambulance met camera hebben gewerkt en diegenen die dit niet hebben gedaan. Hierbij moet worden opgemerkt dat niet bekend is of tijdens het incident werd gewerkt op een ambulance met camera.

Diegene die geen aangifte deden, deden dit om dezelfde redenen niet als hierboven al genoemd bij de redenen van het niet melden van het incident bij de leidinggevende en de politie.

7. Oordeel over de camera

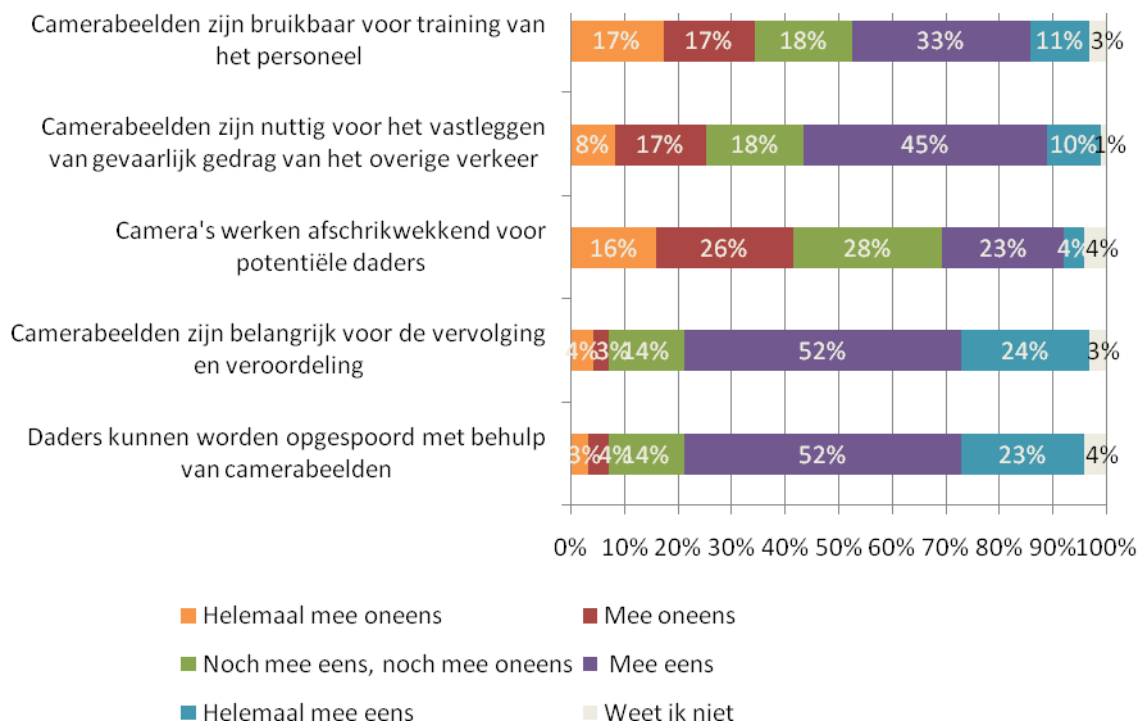
In deze paragraaf wordt ingegaan op het oordeel van de medewerkers over de camera op de ambulance. De onderwerpen die aan bod komen in deze paragraaf zijn aan alle medewerkers voorgelegd. Omdat een deel van de medewerkers nog niet met een camera op de ambulance heeft gewerkt gaat het in dat geval niet zo zeer om het oordeel over de camera maar om de houding ten opzichte van de camera. Er zijn echter geen verschillen in de beantwoording van de vragen die in deze paragraaf aan bod komen gevonden tussen ambulancemedewerkers die op een ambulance met camera hebben gewerkt en diegene die dat niet hebben gedaan.

De meerderheid van de ambulance medewerkers ziet voordelen in het werken op een ambulance met camera's. De voordelen die het meest genoemd worden zijn: dat incidenten worden vastgelegd en dat de beelden als bewijsmateriaal kunnen dienen (39%), dat de camera's een preventieve werking kunnen hebben (18%) en dat de beelden kunnen helpen bij de opsporing van daders (10%). Daarnaast zijn er nog enkele voordelen die minder vaak (door minder dan 5%) worden genoemd. Er wordt dan gesproken over een gevoel van veiligheid dat de camera's kunnen geven, de beelden kunnen zorgen voor bewustwording van daders en de beelden kunnen achteraf worden bekeken om van te leren. Achttien procent van de ambulancemedewerkers ziet geen enkel voordeel in camera's op ambulances en 5% weet geen voordelen te noemen.

Er wordt door 15% van de ambulancemedewerkers geen nadeel gezien in het werken met camera's op ambulance en 6% weet geen nadelen te noemen. Het nadeel dat het meeste genoemd wordt is de aantasting van de privacy (30%) van patiënten en/of zichzelf. Daarnaast verwachten ambulancemedewerkers dat camera's op ambulances juist agressie uitlokken (19%), vinden zij het onprettig dat het handelen van de ambulancemedewerker ook op beeld staat en dat deze beelden voor andere doeleinden en tegen hen gebruikt kunnen worden (14%) en zijn zij van mening dat het grootste deel van de hulpverlening buiten het bereik van de camera's plaatsvindt (8%). Enkele nog minder vaak genoemde nadelen zijn: het geeft een gevoel van schijnveiligheid, er worden taken van de politie bij de ambulance neergelegd en het werpt een drempel op om zorg te vragen.

Bovengenoemde voor- en nadelen zijn spontaan genoemde voor- en nadelen. Daarnaast is nog naar een aantal specifieke mogelijkheden van camera's op ambulances gevraagd, zie figuur 12. Ook hier komt terug dat voor opsporing en veroordeling de meeste ambulancemedewerkers de mogelijkheden van de camera zien. Opvallend is dat 44% ook mogelijkheden ziet voor het gebruiken van camerabeelden voor training van het personeel terwijl dit in de spontaan genoemde voordelen niet genoemd wordt.

Figuur 12: Toepassing van de camera's en de camerabeelden

De meerwaarde van camera's op ambulances wordt gezien in opsporing en veroordeling van daders en in een preventieve werking. Op het gevoel van veiligheid hebben camera's nagenoeg geen effect zoals de ambulancemedewerkers zelf aangeven. De redenen waarom het geen positief effect heeft komen overeen met de nadelen die al genoemd zijn en ambulancemedewerkers geven aan dat daders zich niet laten weerhouden door camera's. Bovendien nemen camera's naast een mogelijk preventieve werking de agressie en het geweld niet weg. De beelden kunnen achteraf gebruikt worden voor opsporing en vervolging. Hoe meer ambulancemedewerkers aangeven dat er een positief effect is op het gevoel van veiligheid hoe meer voordelen er ook genoemd worden. Deze voordelen komen overeen met de voordelen die hierboven al genoemd zijn.

Tabel 19: Effect van camera's op gevoel van veiligheid

	Heeft u gewerkt met camera's op ambulance		Totaal
	Ja	Nee	
Geen positief effect	43%	52%	48%
Een klein positief effect	42%	33%	36%
Een redelijk positief effect	15%	11%	13%
Een groot positief effect	0%	3%	2%
Een zeer groot positief effect	0%	1%	0%

Redenen waarom "geen positief effect" wordt gescoord zijn:

- Mensen laten zich niet weerhouden door camera's
- Meeste incidenten spelen zich af buiten bereik camera's
- Schijnveiligheid
- Lukt agressie uit
- Agressie wordt er niet mee weggenomen/voorkomen, hooguit middel om achteraf te straffen

Redenen voor "een klein positief effect" zijn:

- Mensen laten zich niet weerhouden door camera's
- Meeste incidenten spelen zich af buiten bereik camera's
- Er is bewijs bij een incident
- Mogelijk preventieve werking
- Agressie wordt er niet mee weggenomen/voorkomen, hooguit middel om achteraf te straffen
- Incidenten worden vastgelegd

Redenen voor “een redelijk positief effect” zijn:

- Preventieve werking
- Levert bewijsmateriaal of beelden van het incident
- Kan mensen confronteren met wat er gebeurt is

Redenen voor “een groot positief effect” zijn:

- Preventieve werking
- Helpt argumentatie te ondersteunen

Redenen voor “een zeer groot positief effect” zijn:

- Bewijs

8. Ervaringen met de camera

Over ervaringen met camera's op de ambulance kunnen alleen uitspraken worden gedaan door medewerkers die gewerkt hebben op een ambulance met camera's. Vragen over voorlichting, protocollen en voorwaarden waaraan moet worden voldaan voor het werken met ambulances zijn aan alle medewerkers voorgelegd.

Van de ambulancemedewerkers die gewerkt hebben met een camera op de ambulance geeft 25% aan zich tijdens zijn werk bewust te zijn van de aanwezigheid van de camera. Bij het overgrote deel (91%) van de medewerkers heeft de camera geen invloed op de wijze waarop hij of zij zijn werk uitvoert. De 7% die aangeeft dat het wel invloed heeft op de wijze waarop hij of zij zijn werk uitvoert is dat om de volgende redenen:

- Ze zijn meer alert op de omgeving, of niemand zich door de camera's laat beïnvloeden.
- Ze letten meer op wat ze zelf doen, de beelden kunnen ook tegen ze gebruikt worden.

Dit zijn punten die ook bij de nadelen van het werken merken met camera's werden genoemd.

Van de ambulancemedewerkers houdt 89% van de medewerkers geen rekening met de positie ten opzichte van de camera bij de behandeling van de patiënt.

Zes procent behandelt de patiënt in het zicht van de camera omdat het bewijs is van de handelingen die je verricht en omdat je niet kunt voorspellen hoe zich iets ontwikkelt en dan staat het in elk geval op beeld als het mis gaat. Vier procent behandelt de patiënt uit het zicht van de camera vanwege de privacy van de patiënt.

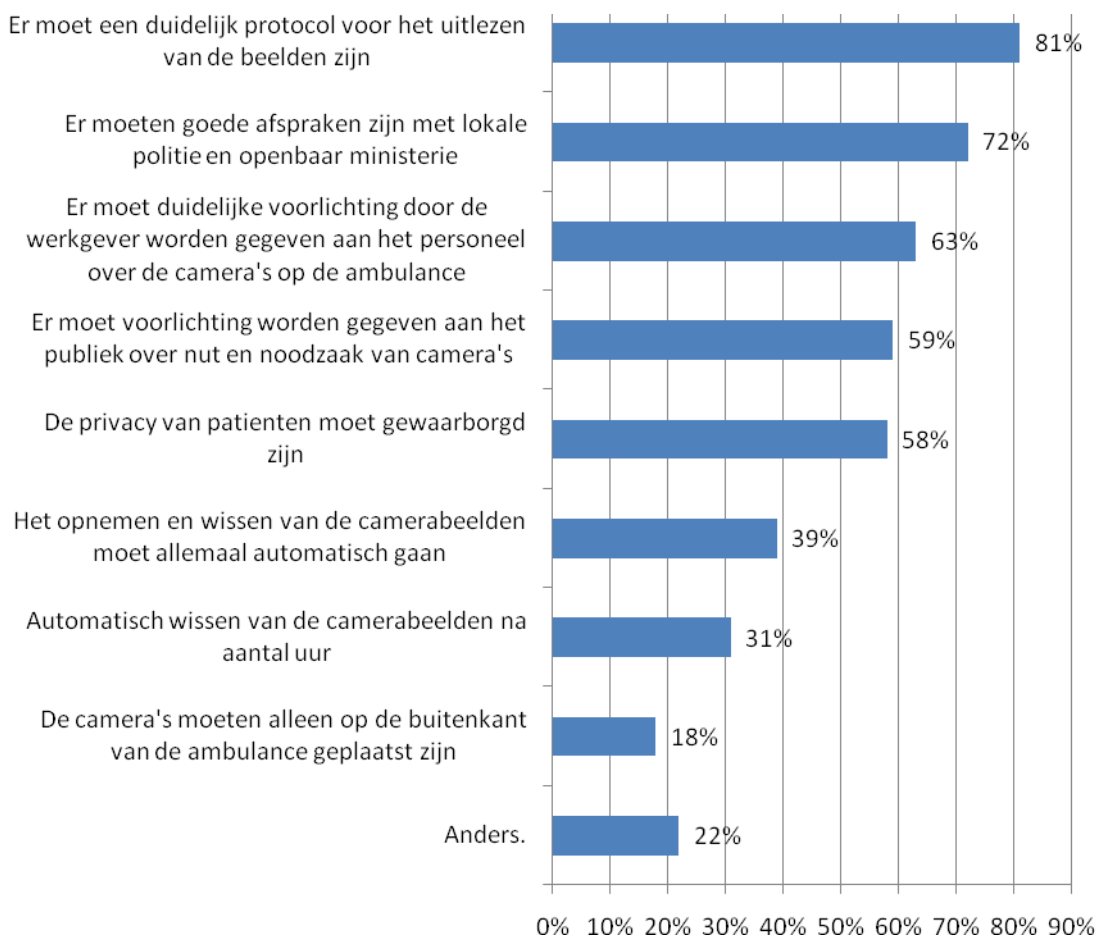
Op het moment van enquêteren waren alle regio's al bezig met het bestellen van camera's en het plaatsen van de camera's op de ambulance. Binnen de diverse regio's hebben sommige medewerkers voorlichting gekregen van de werkgever over het werken met camera's op de ambulances en andere medewerkers niet. In de regio's waar al gewerkt werd met oudere modellen camera's op de ambulances heeft een groter deel van de medewerkers al voorlichting gehad over het werken met camera's op de ambulances.

Tabel 20: Heeft u van uw werkgever voorlichting gekregen over de aanwezigheid van camera's op de ambulance

	Ja	Nee	Weet niet
AZRR	23%	75%	2%
GGD Ambulancezorg Den Haag	68%	26%	6%
UMCG	51%	37%	12%
VZA	20%	75%	5%

Voorlichting wordt door 63% van de medewerkers wel als belangrijke voorwaarde gezien waaraan moet zijn voldaan voor de aanwezigheid van camera's op ambulances. De voorwaarde die door de meeste medewerkers wordt genoemd is de aanwezigheid van een duidelijk protocol voor het uitlezen van de beelden. De voorwaarden die vaak genoemd worden als zijnde belangrijk hebben voornamelijk betrekking op voorlichting van zowel personeel als burgers en het gebruik van de beelden. Voorwaarden betrekking hebbend op het gebruik van de camera, zoals automatisch wissen worden minder vaak als belangrijkste voorwaarde gezien.

Figuur 13: De belangrijkste voorwaarden waaraan moet zijn voldaan voor de aanwezigheid van camera's op de ambulance

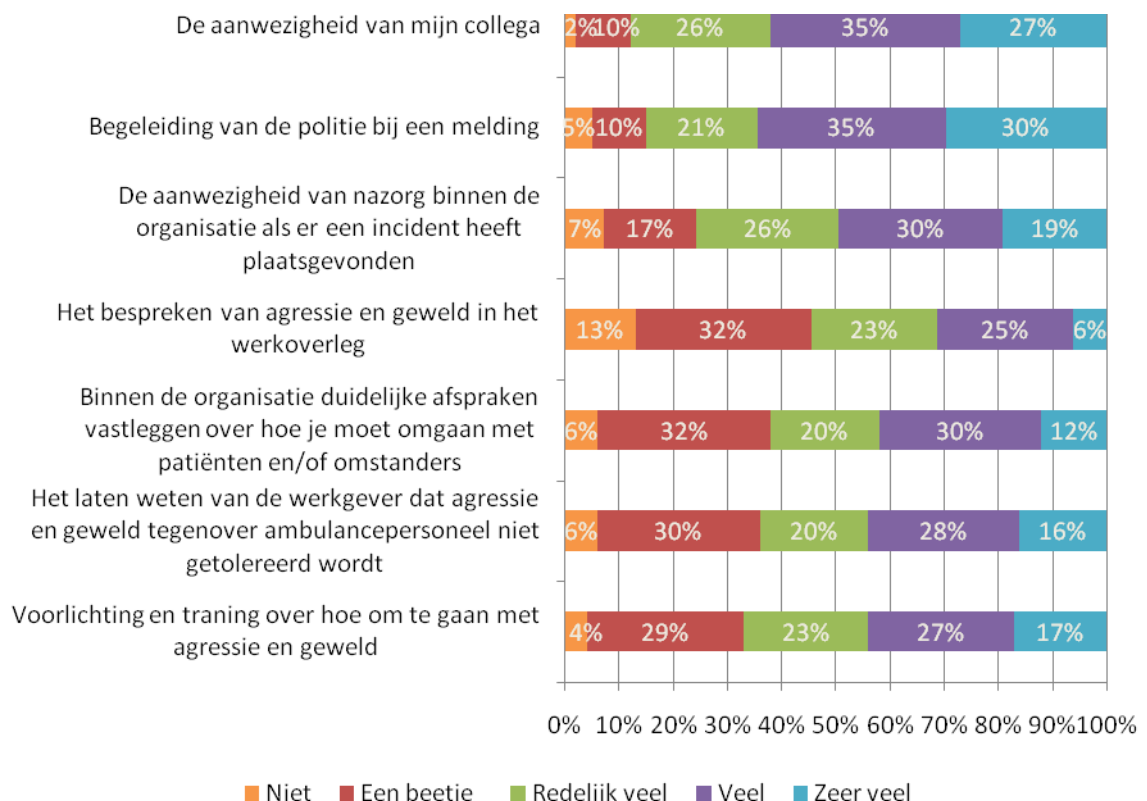
In de categorie anders worden de volgende antwoorden gegeven :

- Regels voor wie de beelden mogen inzien en wanneer. Bijv. alleen na toestemming betrokken medewerker
- Een camera aan de binnenkant van de ambulance
- Bemanning moet camera kunnen inschakelen
- Camerabeelden niet gebruiken voor andere doeleinden dan bewijsmateriaal
- Camerabeelden moeten in geval van agressie als bewijs kunnen worden opgevoerd
- Camera's onzichtbaar
- Geen camera's

9. Overige veiligheidsinterventies

Het belevingsonderzoek onder ambulancemedewerkers heeft betrekking op camera's op ambulances en de mogelijke invloed op het gevoel van veiligheid. Er is echter ook gekeken naar de bijdrage van een aantal andere veiligheidsinterventies aan het gevoel van veiligheid. Daaruit blijkt dat bijna alle voorgelegde interventies volgens 40% of meer van de medewerkers een grote bijdrage leveren aan het gevoel van veiligheid. De begeleiding van politie bij een melding scoort daarbij het hoogst en het bespreken van agressie en geweld in het werkoverleg het laagst.

Figuur 14: De bijdrage aan het gevoel van veiligheid van de volgende maatregelen

De belangrijkste maatregel volgens de ambulancemedewerkers om agressie en geweld tegenover ambulancepersoneel te voorkomen is zware straffen en sneller straffen bij agressie en geweld tegen ambulancepersoneel, 35% van de medewerkers noemt dit als belangrijkste maatregelen. Daarnaast wordt ook de eigen houding van het ambulancepersoneel belangrijk gevonden in het voorkomen van geweld (27%). 'Benader iedereen rustig en heb begrip voor de situatie van de ander' wordt genoemd als effectief optreden. Een voorlichtingscampagne met enerzijds wat mag je wel en niet verwachten van ambulancepersoneel en anderzijds agressie en geweld tegen ambulancepersoneel wordt niet getolereerd en zwaar bestraft wordt door 22% van de medewerkers genoemd. De aanwezigheid van camera's wordt door slechts 1% van de medewerkers genoemd. Andere maatregelen die nog worden genoemd zijn:

- Training hoe op te stellen bij en om te gaan met agressie en geweld, 13%
- Begeleiding van politie, 10%
- De maatschappij moet veranderen, normen en waarden, 6%
- Wijze van aangifte verbeteren, 4%
- Agressie komt vaak voor in combinatie met alcohol of drugs, daar oplossing voor vinden, 3%
- Opstappen en patiënt niet behandelen wanneer het niet veilig is (en daar back up voor krijgen) 1%